

generalizarea experienței înaintate în unitățile economice

Economisirea energiei - un imperativ major

Gospodărirea resurselor energetice

PROBLEMELE gospodării resurselor energetice li se acordă, în țara noastră, o atenție deosebită; analizele profunde efectuate de conducerea partidului au evidențiat, cu clarviziune, necesitatea orientării întregii economii naționale pe calea raționalizării riguroase a consumurilor, necesitatea studierii și aplicării pe scară largă a unor soluții de ridicare a randamentelor energetice și reducere a consumurilor specifice de energie și combustibili, pentru a satisface cererile structurii planificate a producției industriale.

În economia noastră sînt încă, în acest sens, rezerve importante, o serie de produse realizindu-se cu consumuri de energie electrică și combustibil mult mai mari decît în practica mondială avansată.

Factori care determină consumuri suplimentare

Consumurile suplimentare de combustibil și energie sînt datorate — în principal — următorilor trei tipuri de factori:

● Factori de natură tehnică

Din această categorie fac parte acei factori care sînt condiționați de latura tehnică-tehnologică a concepției și procesului de fabricație, de dotarea cu utilaje și instalații, de calitatea materiilor prime și materialelor utilizate.

La analiza factorilor tehnici este necesar să avem în vedere următoarele aspecte :

— deși industria — cea mai mare consumatoare de combustibil și energie — se află în plin proces de modernizare a produselor și a procedeelor de fabricație, totuși se păstrează încă multe tehnologii cu consumuri mari de combustibili și energie; mai mult, numai o parte din cantitatea de combustibili și energie utilizată se regăsește în produsul final, restul constituindu-l consumuri indirecte productive ;

— deși dispunem de o dotare bazată în principal pe utilaje și instalații noi, unele din acestea au un randament energetic scăzut, iar altele nu realizează încă randamentele energetice prevăzute ;

— în procesul de fabricație, un rol important în consumul energetic îl are calitatea materiilor prime și a materialelor

ce se prelucurează, ca și a materialelor folosite în utilajele și instalațiile energetice ;

— importante economii pot rezulta din utilizarea în mai mare măsură, în procesele direct productive, a resurselor secundare — de exemplu: gazele de furnal, de cocs și semicocs, de rafinare, gazele reziduale, căldura gazelor de ardere, căldura condensului, căldura preluată de agenții de răcire, căldura fizică a aburului uzat, căldura de reacție, căldura fizică a produselor și deșeurilor calde etc.

● Factori de natură organizatorică

În această categorie intră organizarea proceselor de fabricație și aplicarea celor mai noi tehnologii, modul de organizare a transportului intern și depozitării, a aprovizionării locurilor de muncă etc. Pe această linie sînt încă rezerve care pot să conducă la însemnate economii. De asemenea, o bună organizare a activităților de întreținere și reparație a utilajelor și instalațiilor din dotare conduce la economisirea energiei și combustibilului.

● Factori socio-profesionali

Este vorba de factorul om, de calitatea acestuia, de modul cum el se comportă și acționează. De pregătirea profesională, de gradul de conștiință a fiecărui om al muncii depinde dacă societatea consumă sau nu mai multă energie și combustibili; alături de acestea, priceperea, spiritul inventiv și gospodăresc sînt generatoare de economii, pe cînd lipsa de interes, nepăsarea, neglijența fac ca însemnate cantități de energie să pornească pe o cale fără întoarcere.

În totalitatea lor, factorii generatori de consumuri suplimentare sînt în măsură să fie stăpîniți de noi, să fie valorificați și să se transforme din factori de risipă în factori de economii.

Măsuri de reducere a consumurilor

Măsurile ce trebuie luate pentru reducerea la minimum nu numai a consumurilor suplimentare, dar și a consumurilor specifice pe unitatea de produs vizează fie prezentul — măsuri cu caracter de corecție, fie viitorul — măsuri cu caracter de perspectivă.

● Măsuri de corecție

În cadrul măsurilor de corecție se pot distinge trei mari grupe, în funcție de natura domeniului în care acționează și care sînt într-o concordanță directă cu factorii care i-au generat.

● **Măsurile cu caracter tehnic**, capabile să contribuie în mod hotărîtor la economisirea energiei și a combustibilului, vizează în principal acel punct al bilanțului energetic, care arată că dotarea de care dispunem nu este în stare să folosească în mod util decît în mică măsură energia consumată.

Aceste măsuri, ce se află într-o strînsă legătură și în foarte multe cazuri se interconstrucționează reciproc, au ca direcții de aplicare:

— ridicarea randamentului energetic al utilajelor și instalațiilor (de exemplu: adoptarea, la cuptoarele tehnologice, a arzătoarelor cu randament ridicat; folosirea unor materiale calitativ superioare la execuția, întreținerea și repararea utilajelor și instalațiilor; ridicarea randamentelor utilajelor prin perfecționarea acestora);

— modernizarea și adaptarea utilajelor și instalațiilor existente, în vederea economisirii energiei (sectorizarea circuitelor și a principalilor consumatori; dotarea cu instalații de decuplare a utilajelor la mersul în gol);

— folosirea de instalații și aparatură ce contribuie la reducerea consumului de energie (de exemplu, prin reglarea corectă a arderii);

— valorificarea resurselor energetice secundare. În această privință, deși s-a dobîndit multă experiență, sînt încă destule resurse și direcții de acționare multiple (introducerea de instalații de recuperare a resurselor energetice secundare; preîncălzirea aerului și combustibilului; cazane recuperatoare, schimbătoare de căldură, pompe de căldură, schimbătoare de căldură rotative ș.a.). Asupra acestui domeniu de acțiune vom reveni în capitoul următor al articolului.

● **Măsurile cu caracter organizatoric** vizează domeniul activităților de producție în care se pot obține importante reduceri de consumuri cu minimum de investiții, prin:

— folosirea resurselor energetice secundare. În această direcție, organizării îi revine sarcina de a depista totalitatea resurselor secundare și de a le utiliza eficient în producție;

— introducerea de tehnologii noi, cu consum energetic redus (de exemplu, folosirea curenților de înaltă frecvență atît la călire, cît și la sudură duce la mari economii de energie și de manoperă);

— stimularea economisirii energiei;

— reducerea consumurilor de materii prime și materiale. Se știe că în faza primară de producere a semifabricatelor are loc cel mai mare consum de energie; de aceea, atunci cînd se acționează pentru reducerea consumului de materii prime și materiale, de fapt se acționează, în mod indirect, și asupra reducerii consumului de energie necesar obținerii produsului finit (realizarea semifabricatelor cît mai aproape de cotele finale înseamnă și un consum mic de energie și combustibil pentru prelucrare);

— valorificarea superioară a materialelor refolosibile (deșeuri, reziduuri) și a pieselor uzate. Se știe că acestea revin în circuitul de producție după ce trec din nou prin procesul de formare primar (furnale, oțelării, laminare) sau secții de producție, reparații și montaj, cu consumuri importante de energie. În cazul în care ele sînt folosite și valorificate superior la producerea lor în fluxul de fabricație, se economisește energia necesară pentru reciclarea lor;

— organizarea judicioasă a producției și a muncii poate, de asemenea, să contribuie la economisirea energiei. De asemenea, se impune și îmbunătățirea organizării modului de distribuire a energiei.

● **Măsurile cu caracter socio-profesional** au în vedere factorul uman, care prin felul de comportare poate determina substanțiale reduceri ale consumului de energie. Aceste măsuri se referă la: ridicarea calificării oamenilor muncii; educarea conștiinței acestora.

● Măsuri de perspectivă

Măsurile de perspectivă conduc la reducerea cererilor de energie, dar nu prin limitarea dezvoltării economiei naționale, ci prin reducerea consumurilor specifice pe de o parte și creșterea resurselor energetice pe de altă parte. Astfel de măsuri își au cîmpul de acțiune în cercetare, prospecțiuni și proiectare.

● **Cercetarea** este chemată să rezolve probleme legate, printre altele, de: ridicarea randamentelor de folosire a resurselor energetice inferioare și a reziduurilor petroliere; valorificarea superioară a resurselor energetice secundare pentru care nu sînt cunoscute soluții clasice de recuperare; descoperirea de noi resurse energetice, cu costuri scăzute de exploatare; descoperirea de înlocuitori ce înmagazinează consumuri reduse de energie.

● **Prospectarea** are ca sarcină să-și intensifice activitatea în direcția descoperirii de noi zăcăminte de purtători primari de energie, de zăcăminte de materii prime de calitate superioară.

● **Proiectarea** — pornind de la realizările obținute pînă în prezent în țară și pe plan mondial, ca și de la descoperirile din activitatea de cercetare — trebuie să-și axeze atenția pe: proiectarea de tehnologii cu consum energetic redus; proiectarea de utilaje cu randament energetic ridicat; realizarea de produse cu consumuri materiale reduse; soluționarea unitară a recuperării resurselor energetice secundare la noile investiții ș.a.

Valorificarea resurselor energetice secundare

În categoria resurselor energetice secundare se includ acele resurse de energie de diferite tipuri și potențial energetice, rezultate ca produse auxiliare ale unor procese de producție, ce nu au drept scop obținerea lor; ele mai pot fi folosite în scopuri energetice, avînd ca efect reducerea consumurilor specifice și creșterea randamentelor energetice ale procesului tehnologic.

Valorificarea acestor resurse a fost abordată tot mai insistent la noi, în ultimii ani, în contextul necesității și posibilității creării unor organisme capabile a asigura cadrul organizatoric, de concepție (cercetare și proiectare) și de realizare practică a soluțiilor, pentru utilizarea cu maximum a eficiență a resurselor secundare pînă la limita dictată de calculele de rentabilitate. Dispunem de un cadru legal care jalonează direcțiile de utilizare eficientă a resurselor energetice primare și de valorificare a resurselor secundare. Prin aplicarea unui amplu program de acțiune, s-a reușit să se creeze capacitățile tehnologice necesare recuperării anuale a unui volum echivalent cu milioane de tone de combustibil convențional.

Unitățile economice și ministerele întreprind în continuare măsuri care să conducă la sporirea substanțială a cantităților de resurse energetice secundare recuperate.

În acest sens, Decretul nr. 620/1973 prevede actualizarea anuală, pe bază de bilanț energetic, a inventarelor acestor resurse. Unitățile industriale sînt obligate să elaboreze documentațiile tehnico-economice de valorificare, înscrindule cu prioritate în planurile unice de dezvoltare economico-socială, iar la proiectarea noilor capacități și la dezvoltarea celor existente să prevadă soluții tehnice pentru utilizarea resurselor energetice secundare, fiind interzisă punerea în funcțiune a acestor capacități fără instalațiile aferente pentru recuperare.

În special în acele ramuri industriale în care procesele prototehnologice ocupă un rol predominant, resursele secundare intervin cu ponderi ridicate în balanțele energetice; prin recuperare, o parte din energia sistemului va fi cedată fie procesului tehnologic care a generat-o, fie unui alt purtător de energie, făcînd-o utilizabilă de către un alt consumator.

Valorificarea se poate face în două direcții principale: tehnologică și energetică. Valorificarea tehnologică repre-

zintă întoarcerea energiei provenite din resursa energetică secundară, în agregatul tehnologic care a generat-o. În cazul valorificării energetice, resursa energetică secundară nu mai este returnată în agregatul care a generat-o, ci este cedată unui alt agregat care, utilizând-o, își diminuează consumul de energie primară. Alegerea uneia dintre cele două soluții trebuie făcută pe baza criteriilor de eficiență economică.

Pentru recuperarea energiei secundare se folosesc, în special, recuperatoarele și generatoarele de căldură, care încălzesc aerul folosit la ardere. De asemenea, recuperarea energiei sub formă de căldură din gazele de ardere se face prin folosirea cazanelor recuperatoare, iar a căldurii conținute în agenții de răcire — prin intermediul instalațiilor de răcire prin vaporizare.

Folosirea resurselor energetice secundare în procesul tehnologic satisface pe deplin obiectivele legate de ridicarea continuă a eficienței economice și de economisirea resurselor primare pe seama unei bune gospodării a energiei și combustibilului. În cazul folosirii unor astfel de resurse sub formă de combustibil în alt proces tehnologic, există însă riscul de a influența negativ randamentul acestuia. De aceea, în astfel de cazuri se va putea defini ca funcție-obiectiv maximizarea randamentului procesului tehnologic, iar determinarea optimului se va face cu ajutorul calculatului de proces, în funcție de parametrii procesului tehnologic mecanic și electric.

Cunoașterea elementelor bilanțului termoenergetic oferă posibilitatea determinării randamentului termic, iar pe baza analizei acestuia se formulează funcția-obiectiv. Urmărirea realizării integrale a obiectivului propus revine organelor de decizie din fiecare unitate, care au datoria de a stabili măsurile tehnice și organizatorice necesare creșterii randamentului termic al procesului și al agregatului tehnologic.

Analiza bilanțului termoenergetic dintr-un anumit agregat — de exemplu, cuptor — trebuie corelată cu analiza bilanțurilor termoenergetice din spațiul de lucru și pe ansamblul procesului tehnologic.

Figura prezintă o schemă-bloc care sintetizează circuitul resurselor secundare în procesul producției, de la formarea bazei de materii prime la consumul productiv de energie și atragerea în procesul reproducerii a resurselor secundare.

Responsabilitatea organelor de conducere colectivă

În condițiile actuale și de perspectivă, una din cele mai ieftine surse de energie o constituie economia de energie, care presupune ridicarea gradului de folosire utilă a acesteia, prin: promovarea de tehnologii moderne, cu eficiență ridicată de utilizare a materiilor prime și energiei; perfecționarea și modernizarea proceselor tehnologice, a instalațiilor și utilajelor existente; utilizarea integrală a conținutului de căldură din energia primară pe diferite trepte de transformare, respectiv valorificarea resurselor energetice secundare — inclusiv a celor cu potențial termic redus — prin introducerea celor mai moderne tehnici de recuperare, care asigură valorificarea superioară a energiei pe platformele industriale și în zonele apropiate pentru încălzire; limitarea la strictul necesar a fabricației de produse energointensive; ridicarea gradului de prelucrare a materiilor prime, în vederea obținerii unor produse de valoare economică mai înaltă, care să încorporeze concepție tehnologică modernă și consum energetic redus; înlocuirea unor resurse de calitate superioară — în principal hidrocarburi — cu cărbune și surse noi, neconvenționale de energie, competitive.

Gospodărirea rațională, cu maximă eficiență a energiei constituie o sarcină prioritară cu o deosebită nuanță calitativă, la nivelul tuturor unităților economice care consumă diferite forme de energie.

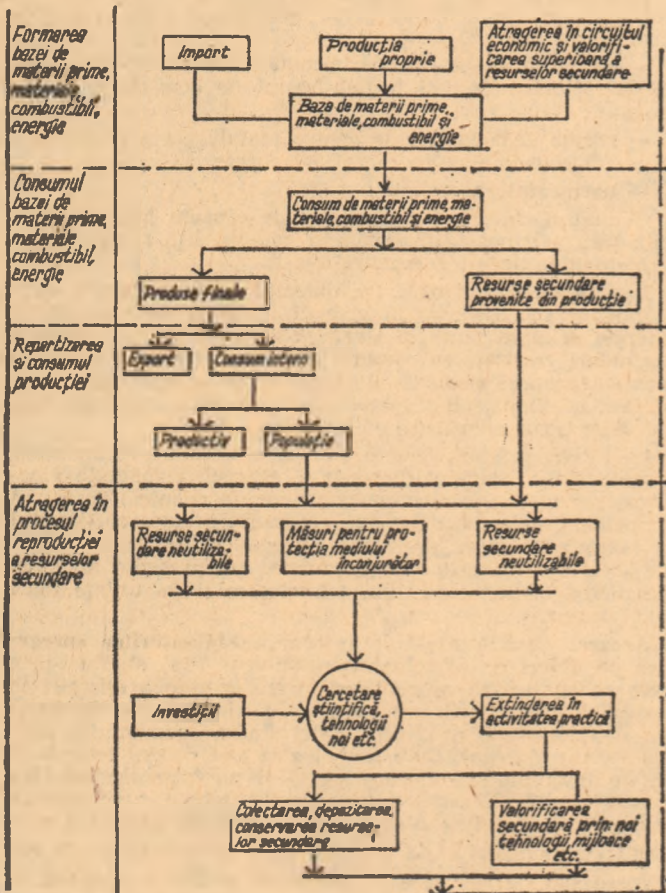
În cadrul unităților socialiste, răspunderea pentru o astfel de utilizare rațională revine tuturor factorilor care concurează la realizarea procesului de muncă pe diferite trepte organizatorice, pe baza principiului că acela care consumă resurse energetice de orice fel trebuie să asigure și gospodărirea lor rațională și cu maximă eficiență.

Problema energiei trebuie privită într-o concepție nouă, sistematică, pe ansamblul unității, ca o problemă majoră și vitală a întregului colectiv de muncă — și nu ca o simplă obligație de serviciu a unui compartiment. În acest context trebuie asigurată o **gestiune strategică modernă a consumului de energie**, reprezentată de totalitatea acțiunilor conștiente de conducere de la toate nivelele — începând cu șeful formației de lucru până la consiliul oamenilor muncii, pe diferite structuri organizatorice specifice fiecărei unități, care să formeze un tot unitar pentru valorificarea tuturor ideilor, cercetărilor și rezultatelor în domeniul reducerii consumurilor specifice de energie, al utilizării ei raționale. Responsabilitatea colectivă se îmbină cu răspunderea fiecărui conducător și, în cele din urmă, cu a fiecărui participant în procesul muncii.

Comisia energetică înființată la nivelul fiecărei unități are obligația: de a analiza decadal situația consumurilor de energie și combustibili, modul de realizare a programelor de economisire; de a stabili măsuri pentru reducerea continuă a consumurilor energetice, pe baza depistării consumurilor neraționale rezultate din bilanțurile energetice, pentru recuperarea resurselor secundare; de a urmări introducerea de noi procedee și tehnologii care necesită consumuri mai reduse, aplicarea a noi surse de energie, valorificarea și generalizarea experienței pozitive în domeniul economisirii combustibililor și energiei.

Iulian CEAUȘU

expert în organizare și conducere
— Academia „Ștefan Gheorghiu”

Circuitul resurselor secundare în procesul reproducerii.

Căi de acțiune la nivelul unei întreprinderi industriale

Programul-directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei, adoptat de Congresul al XII-lea al P.C.R., pornește de la ideea că — printr-un complex de măsuri bine fundamentat — trebuie să devenim, în cursul deceniului viitor, independenți din punct de vedere energetic. Ca un prim pas în îndeplinirea acestui obiectiv, Programul-directivă a înscris sarcina de a se realiza, în cincinalul următor, o reducere de cel puțin 21—23% a indicelui de consum de energie primară în industrie, iar prin ridicarea gradului de prelucrare a materiilor prime și printr-o utilizare mai rațională a energiei, să se asigure majorarea indicelui de valorificare a acestora cu 32—34%.

În cele ce urmează prezentăm câteva căi de acțiune, specifice unei întreprinderi industriale, identificate pe baza unor studii, analize și experiențe efectuate de cadre de specialitate de la întreprinderea de tractoare din Brașov.

Promovarea largă a progresului tehnic

Pirghia esențială de reducere a consumurilor de materii prime, materiale, combustibili și energie o constituie asimilarea de produse noi și modernizarea celor existente, într-o concepție care să asigure, la aceeași unitate de consum, o valoare de întrebuințare sporită.

Progresul tehnic acționează în direcția reducerii consumurilor energetice și prin faptul că asigură valorificarea superioară a materiilor prime și a materialelor, prin încorporarea unei cantități mai mari de muncă complexă, de inteligență tehnică. Prin procedee de fabricație și materiale obținute pe baze conceptuale noi, se asigură o miniaturizare a produselor. Pe această cale scade simțitor ponderea consumurilor energetice, asigurându-se o utilizare rațională, o intensă valorificare superioară.

Modernizarea tehnologiilor de fabricație

Experiența arată că menținerea unor tehnologii învechite sau nerespectarea proceselor tehnologice duc la pierderi însemnate de materiale, combustibil și energie. Este lesne de înțeles, ce cheltuieli suplimentare determină, de exemplu, înlăturarea adaosului excesiv la piesele turnate prin metode tehnologice învechite; blocarea unui mare volum de manoperă și capacități de prelucrare, cantități însemnate de materiale trimise la rampa de deșeuri, consumuri energetice irosite etc.

Întreprinderea de tractoare Brașov a elaborat o nouă tehnologie de distribuire a oxigenului lichid — direct de la compresoare, fără comprimare suplimentară și fără îmbuteliere prealabilă. Prin aceasta s-a redus consumul de energie electrică necesar ridicării presiunii la 150 kg/cm², îmbutelierei și racordării buteliilor la conductele de consum, eliminându-se și consumul de muncă vie necesar manevrării a circa 600 de butelii pe zi. Ulterior această tehnologie a fost încă îmbunătățită, în sensul că se folosește distribuția prin conductă a oxigenului gazos obținut din oxigenul lichid, aprovizionat din exterior și depozitat în instalații de stocare-evaporare, folosindu-se pentru evaporare căldura din mediul ambiant. În acest fel costul oxigenului lichid a scăzut cu 0,42 lei/mcp.

Din multitudinea de măsuri adecvate acestei căi importante de reducere a combustibililor și energiei, menționăm: obligativitatea proiectării fiecărui reper în mai multe variante constructive (turnat, forjat, construcție sudată etc.) și tehnologice, din care să se poată alege cea optimă; extinderea utilizării pieselor confecționate din pulberi sinterizate sau prin extrudare; debitarea prin forfecare; folosirea debitării la cald a materialelor dure; extinderea forjării prin matrișare; înlocuirea forjării libere cu laminarea periodică; introducerea sudării prin frecare; reducerea pierderilor prin ardere; folosirea pe scară largă a maselotelor exoter-

me, a miezurilor confecționate în cutii calde și din amestec cu Covalit sau Covasil, a miezurilor pelicularizate (în vederea excluderii armăturilor de fier); introducerea instalațiilor de deconectare automată a transformatoarelor de sudură, a comenzilor automate la pompe, pe flotoare sau nivelmetre, pentru evitarea mersului în gol; înlocuirea ciocanelor de forjare cu maxiprese; introducerea șarjelor calde — preîncălzite cu reziduuri petroliere sau prin căldura degajată de piesele turnate; aplicarea metodei de golire parțială a șarjei de oțel sau fontă elaborate și completarea cu șarjă caldă; înlocuirea cazanelor cu randament scăzut din centralele de termoficare etc.

Normarea științifică a consumurilor specifice

Normele de consum — cantitățile necesare pentru obținerea unei unități de produs — chiar dacă sînt, inițial, bine determinate, nu pot rămîne întotdeauna aceleași. Introducerea tehnicii înaintate, creșterea calificării cadrelor, ridicarea calității materiilor prime etc. fac necesare revizuirea periodică a normelor de consum, adaptarea lor la noile condiții și posibilități create în întreprindere; numai astfel standardele și normativele de consum vor acționa ca adevărate pirghii eficiente pentru buna utilizare a materiilor prime, materialelor și energiei.

Propunerile de norme de consumuri energetice se fac, de obicei, în urma unor analize detaliate ale consumurilor specifice realizate în anii precedenți și în special în anul anterior, precum și ținînd seama de măsurile ce conduc la economii, cu efect în anul de aplicare.

În general, putem vorbi de patru categorii de norme:

— **norme de stat** la energie electrică și combustibili, pentru oțel electric lichid, pentru producția globală și pentru producerea energiei termice;

— **norme M.A.G.F.** pentru produse comparative, pentru piese forjate-tratate și pentru restul de consum de combustibil;

— **norme departamentale** pentru metalurgia prelucrătoare și restul consumului de energie electrică;

— **norme interne.**

O analiză riguroasă a normelor de consum nu este posibilă fără a cunoaște în amănunt componența structurală a principalilor agenți energetici folosiți.

Agenții energetici care fac obiectul unei normări a consumurilor specifice pot fi grupați în două mari categorii: **energie primară** (energie electrică și combustibili); **produsi secundari realizați cu ajutorul energiei primare** (aer comprimat, captarea și distribuția apei potabile, apă recirculată, oxigen, acetilenă, abur tehnologic, apă caldă menajeră, apă fierbinte pentru încălzire etc.).

La întreprinderea „Tractorul” s-a determinat componența structurală a principalilor agenți energetici (energie electrică, gaz metan, aer comprimat, energie termică) în fluxul tehnologic, pe unități de aprovizionare, prelucrare (la cald și la rece), montaj, desfacere, energetice, unități auxiliare de servire a unităților de producție. S-a procedat apoi la detaliera ei pe secții, linii tehnologice și pe utilaje mari consumatoare.

Această analiză ajută la întocmirea **bilanțurilor energetice pe obiect** — principalul instrument de studiu prin care se analizează procesele de transformare a energiei în cadrul întreprinderii industriale. Cu ajutorul lor, în funcție de planul de producție, determinăm consumurile pentru fiecare agregat, linie tehnologică sau proces tehnologic și, în ansamblu, pe fiecare secție și pe întreprindere. Bilanțul constituie astfel un document tehnic fundamentat, respectiv suportul tehnic concret și real de analiză a mărimii componentelor de pierdere și a posibilităților de eliminare sau de reducere la minimum posibil a acestora, în scopul obținerii unor indici tehnico-economici și energetici optimi.

Bilanțurile energetice, ca metodă tehnico-științifică de investigație a consumului de agenți energetici în procesul de producție materială, trebuie să servească la :

- **proiectarea obiectivelor noi sau reconstruirea și modernizarea celor existente.** Astfel, se urmărește : fundamentarea alegerii celor mai raționali purtători de energie ; determinarea cantitativă a resurselor energetice secundare ; fundamentarea alegerii celor mai raționale direcții de acțiune pentru recuperarea și refolosirea acestora ; preliminarea consumurilor specifice pentru fiecare agent energetic ;

- **ridicarea calitativă a nivelului de exploatare tehnică** (energetică și tehnologică) a agregatelor și instalațiilor în funcțiune, prin determinarea cantitativă și analiza diverselor componente și categorii de consumuri utile și pierderi de energie de toate formele, inclusiv a resurselor energetice secundare, pe ansamblul instalațiilor și pe părți componente. Totodată, bilanțurile energetice ajută la fundamentarea ansamblului de măsuri tehnico-organizatorice pentru reducerea maximă a pierderilor. Se urmărește, astfel, creșterea randamentului de utilizare a energiei de toate formele, precum și o fundamentare științifică a normelor de consum energetic ;

- **omologarea și recepția instalațiilor și utilajelor de producere, transformare și utilizare a energiei de toate formele,** prin punerea în evidență a diferitelor componente de consumuri utile și de pierderi energetice în vederea stabilirii indicatorilor de consum energetic și a randamentelor de utilizare a energiei de toate formele, precum și prin compararea valorilor efective realizate cu cele din proiect sau contractuale.

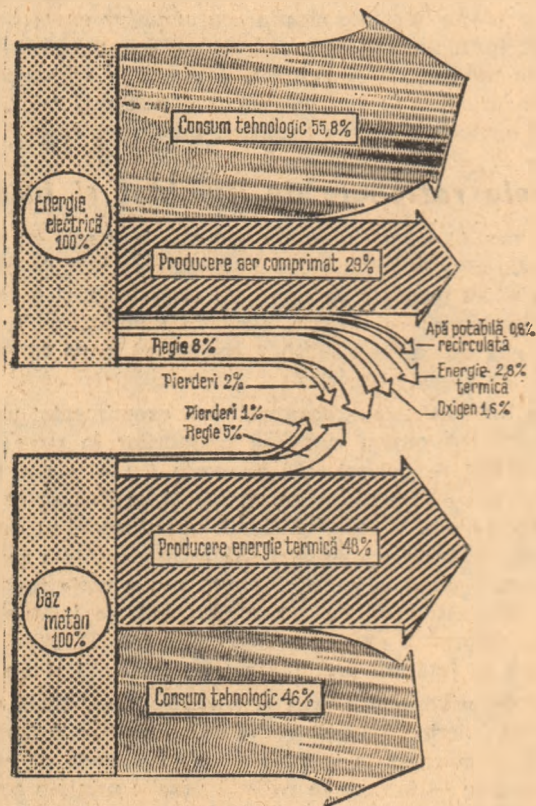

Fig. 1

În fig. 1 prezentăm o diagramă de fluxuri pentru energie primară la întreprinderea „Tractorul”. După cum se observă, din totalul energiei electrice consumate, 55,8% se folosește în scopuri tehnologice, 29% pentru producerea aerului comprimat, 8% pentru regie, 2,8% pentru energie termică, 1,6%

pentru producerea oxigenului, 0,8% pentru asigurarea cu apă potabilă și recircularea ei, iar 2% reprezintă pierderi.

Din această diagramă reiese clar că printr-o revizuire și îmbunătățire a normelor de consum, atât la cele care privesc consumul tehnologic cât mai ales la consumul de aer comprimat se va putea realiza o economie substanțială de energie primară. În acest sens, se impune stabilirea unor norme maxime pentru fiecare secție și atelier de fabricație în parte, paralel cu intensificarea acțiunilor privind întreținerea și modernizarea utilajelor în vederea asigurării randamentelor optime, reducerii consumurilor, eliminării risipei de orice fel și încadrării riguroase în normele de consum stabilite.

Prezintă utilitate în acest sens, întocmirea diagramelor de fluxuri ale unor bilanțuri reale, care se referă la situația în care se găsește, la un moment dat, o instalație sau un utilaj și care oglindesc nivelul tehnic și energetic al exploatării acestuia. Din analiza diagramelor reiese clar importanța elaborării bilanțurilor energetice, pe baza cărora se vor alege soluțiile optime. Aceste bilanțuri, întocmite riguros pe bază de măsurători și calcule analitice, trebuie să constituie principalul punct de plecare al studiilor și cercetărilor ce trebuie făcute pentru îmbunătățirea stării și a exploatării instalațiilor respective, pentru modernizarea lor, pentru recuperarea resurselor energetice secundare, având în vedere reducerea pierderilor și, deci, economisirea energiei.

Alte măsuri adecvate acestei căi importante sînt : reproiectarea reperelor care au un coeficient de utilizare scăzut al metalului ; tipizarea organelor de mașini, restringerea tipurilor de arbori, butuci canelați și a ajustajelor acestora în scopul reducerii S.D.V.-urilor ; cuplarea reperelor pe game și dimensiuni de metal în scopul începerii debitării cu reperul care are lungimea cea mai mare ; extinderea croștii combinate ; reducerea pierderilor prin capete și margini de tablă și valorificarea acestora ; execuția S.D.V.-urilor cu toleranțe negative, în scopul eliminării bacurilor etc.

Restringerea utilizării materiilor prime și materialelor energointensive

Este vorba de folosirea pe scară largă a înlocuitorilor — mase plastice, fibre și fire sintetice, plăci aglomerate sau fibrolemnoase etc. Eficiența economică a utilizării înlocuitorilor este ilustrată de faptul că o tonă de masă plastică poate înlocui circa 6 tone de metale feroase sau 4 tone de metale neferoase. Iată, în acest sens, câteva recomandări : reproiectarea reperelor care se pretează a fi executate din mase plastice, fibre sintetice, PAL, PFL etc. ; înlocuirea panourilor metalice cu rol de conductibilitate electrică, cu panouri din PFL acoperite cu pelicule metalizate ; extinderea utilizării pieselor din pulberi sinterizate etc.

Recuperarea și refolosirea cu eficiență economică ridicată a resurselor secundare

De obicei, în unitățile industriale sînt evidențiate trei categorii de resurse energetice secundare :

- **resurse energetice secundare combustibile :** gazul de furnal, gazul de cocs sau semicocs, gazele de rafinare, gazele reziduale provenite din diverse procedee chimice de sinteză, gazele care rezultă din procesele de înobilare a cărbunilor și a leșilor la fabricarea celulozei etc. Acestea sînt resurse rezultate din diverse procese de natură chimică. Dar avem și alte resurse energetice secundare, rezultate din procesele de producție — cum ar fi : deșeuri de lemn, rumeguș, deșeuri provenite din diverse produse agricole (puzderie, corpi de floarea soarelui ș.a.) ;

● **resurse energetice secundare termice.** Acestea sînt constituite din cîldura conținută în diverși purtători de energie, rezultați din procesele tehnologice. Cele mai importante sînt :

— cîldura sensibilă a gazelor ; cantitatea de cîldură ce poate fi degajată la o transformare sub presiune constantă, de la temperatura corpului cald la temperatura mediului ambiant ;

— cîldura fizică (sensibilă și internă): cîldura de lichefiere sau de vaporizare a produselor calde, a zgurilor și altor deseuri ;

— cîldura conținută în condens ;

— cîldura preluată de agenții de răcire (apă, abur, aer etc.) a diferitelor agregate ;

● **resurse energetice secundare de suprapresiune.** Acestea sînt constituite din diferențele dintre presiunea existentă a unor fluide și presiunea de evacuare sau utilizare a acestora (excepție face destinderea aburului în instalații de reducere-răcire). Dintre acestea amintim :

— presiunea gazelor sau a lichidelor rezultate din diverse procese tehnologice ; presiunea gazelor la gîtul furnalelor ; presiunea gazelor sau a lichidelor rezultate din unele procese chimice etc. ;

— presiunea de zăcămint (în măsura în care este mai mare decît cea necesară transportului acestuia), sau diferențele de presiune dintre intrarea și ieșirea gazelor naturale dintr-o stație de reducere sau reducere-reglare a presiunii ;

— presiunea aburului uzat.

În cele ce urmează prezentăm, din experiența întreprinderii de tractoare Brașov, avantajele unei instalații de recuperare a cîldurii conținută de gazele arse, pentru preîncălzirea aerului folosit la combustie în cuptoarele de forjă.

Datele oferite de diagrama de fluxuri a unui cuptor de forjă (fig. 2) sînt în evidență faptul că procentul de energie

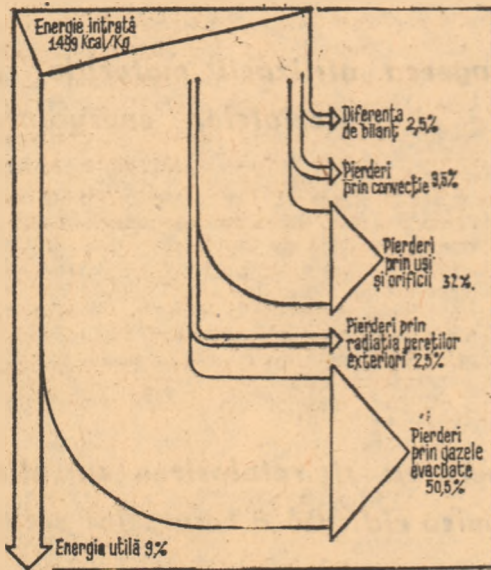

Fig. 2

utilă (9%) este foarte mic în raport cu cea intrată pentru realizarea operațiilor tehnologice. Întrucît gazele de ardere de la cuptoarele de forjă ce se elimină la coș au o temperatură de 800—1100°C și conțin o entalpie ridicată, s-au folosit diferite metode pentru diminuarea acestor pierderi. Acolo unde a fost posibil, s-au înlocuit cuptoarele de forjă prin cuptoare electrice sau instalații de încălzire prin inducție. Atenția s-a îndreptat și spre folosirea de recuperatoare, cu ajutorul cărora cîldura conținută de gazele arse să fie preluată de către aerul folosit pentru combustie în cuptoarele de forjă. Încercările cu un recuperator de radiație (tubular,

cu aripioare) nu au dat rezultate satisfăcătoare. Soluția finală, rod al gândirii unor ingineri și muncitori cu înaltă calificare, a fost cea a preluării cîldurii din gazele arse, de către apă — rezultînd o emulsie apă-abur ce se separă într-un separator de abur comun.

Aceste recuperatoare de cîldură individuale sînt concepute ca niște schimbătoare de cîldură de convecție. Principiul de funcționare este următorul : gazele de ardere evacuate de la un cuptor de forjă sînt captate la coș și, de aici, deviate spre recuperator, unde își cedează cîldura și sînt evacuate la circa 200-250°C. Într-o zi cu producție maximă se pot obține peste 15 t abur/oră ; anual se poate ajunge la un debut de abur produs prin recuperare de circa 85.000 t la un cost al cîldurii de cca. 10 lei/Gcal, economia de combustibil realizată atîngînd cca. 1.000 tcc.

Folosirea intensivă a capacităților de producție

Pe parcursul exploatării mașinilor și a utilajelor în general, se produce scăderea potențialului acestora, mai ales din cauza progresării rapide a uzurii. Datorită acestui fapt utilajele și mașinile pierd din precizia și productivitatea lor, ceea ce duce implicit la consumuri energetice suplimentare și la creșterea rebuturilor. Deci, exploatarea corectă și bine organizată a fondurilor fixe asigură întreprinderii posibilitatea de a spori producția și productivitatea muncii, în condițiile unor consumuri tehnologice economice.

O altă problemă : de obicei, schimbările nu sînt egal încărcate. Acest fapt, pe lîngă o meritumicitate a producției, are și efecte negative asupra consumurilor energetice, atît direct (prin mersul în gol al motoarelor, scăderea factorului de putere), cît și indirect, deoarece în schimbările mai puțin încărcate se realizează o producție mai mică, la aceleași consumuri pentru încălzire, iluminat etc.

Nivele raționale de iluminat și încălzire

În mediul industrial, atmosfera este încărcată cu particule volatile și pulverulente, rezultate din procesul de producție, care afectează puternic pe suprafața geamurilor și a corpurilor de iluminare ; ca urmare, eficiența iluminatului natural și artificial este redusă simțitor, conducînd la un consum exagerat de energie electrică.

La întreprinderea „Tractorul” s-a experimentat un preparat chimic* pentru curățirea geamurilor în stare uscată. Preparatul se pulverizează pe geam (cu o pompă tip vermorel sau cu un pistol de vopsit) și se lasă să se usuce. În acest timp, preparatul chimic reacționează cu depunerile de pe sticlă, dislocîndu-le. După uscare, printr-o ușoară frecare cu o cîrpă, o perie obișnuită sau o perie rotativă (acționată electric ori cu aer comprimat), se înlătură stratul activ, împreună cu depunerile dislocate. Printr-o suflare pșoară se înlătură praful căzut pe instalații și pe pereți.

În ce privește stingerea și aprinderea automată a iluminatului interior, întrucît curba de acomodare a sensibilității ochiului omenesc la iluminare nu corespunde cu cea de la întunecare — fapt ce se reflectă practic printr-o acomodare mai bună a ochiului de la întuneric la lumină, față de si-

* Preparatul valorifică superior reziduurile (pasta) de carbid, care intră în proporție de 50% în compoziția sa, restul constituindu-l fosfat trisodic (20%), alcool industrial (10%), whitespirit (10%) și petrol (10%) ; se obține, prin amestecare, o pastă omogenă ce se diluează cu apă, pentru a putea fi pulverizată ; după înlăturarea stratului de pe sticlă, pe această rămîne o peliculă protectoare care reduce simțitor aderența depunerilor. Preparatul nu este toxic și nici coroziv.

tuatie inversă, adică de la lumină la întuneric — s-au încercat diferite soluții tehnice, cum ar fi: sistemul optic cu două fotocelule (una care comandă aprinderea și alta care comandă stingerea); sisteme manuale, care depind de cel care răspunde de acțiune.

În fig. 3 am prezentat aproximativ curbele de iluminare; urmărirea în trepte a curbei de iluminare și adaptarea consumului de energie electrică la condițiile de iluminare prezintă soluția cea mai economică, comparativ cu complexitatea unei instalații de urmărire continuă. În acest caz putem prezenta trei variante de iluminare: a) **alimentarea pe grupuri de lămpi, pe aceleași faze** — implică resistemizarea întregului sistem de iluminat (modificarea constructivă și electrică a corpurilor de iluminat, completarea rețelei în toate direcțiile cu circuite noi, un aparatăj complex etc.); b) **alimentarea pe grupuri de lămpi, pe ta-**

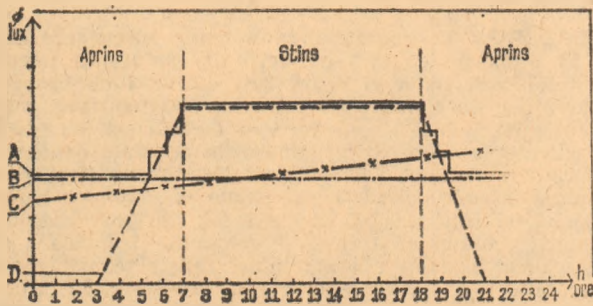

Fig. 3: Curbe de iluminare naturală și artificială. A — urmărirea în trepte a curbei de iluminare; B — zonele de iluminare cu dispozitive electronice sau manuale, cu un singur nivel de comandă; C — idem, cu două nivele de comandă; D — curba de iluminare naturală.

blouri de distribuție diferite — are avantajul de a putea efectua echilibrarea puterilor instalate pe fiecare fază, dar soluția este totuși neeconomicoasă, deoarece prezintă o mare complexitate a rețelei de telecomandă și aparatăjului; c) **alimentarea pe grupuri de lămpi, pe faze diferite** —, soluția cea mai simplă și mai ieftină (are însă dezavantajul unor încărcări temporare asimetrice, fără să depășească însă 2—3%, din puterea transformatorului de forță — deci se încadrează sub limita admisă) — comanda-program realizându-se cu ajutorul unui ceas de pontaj cu contacte electrice sau al unor dispozitive electronice cu fotocelulă. În epotea comutării treptelor la intervale de 30 min., în intervalul de stingere a iluminatului general se va economisi o cantitate de energie electrică egală cu puterea instalată; la aceasta se adaugă și alte cantități de energie electrică ce s-ar fi risipit prin neglijență.

Legat de gospodărirea judicioasă a energiei termice consumată pentru încălzire (utilizând ca agent termic apă fiartă) considerăm că merită generalizată acțiunea de termostatare a consumatorilor, folosind un termoventilul regulator**, destinat a asigura schimbul total de căldură — invenție brevetată încă din anul 1974 de O.S.I.M.

Acesta asigură un randament maxim al instalației, prin faptul că nu permite circulația agentului termic decât după ce a cedat în totalitate căldura; reduce consumul de combustibil și energie necesar încălzirii suplimentare a agentului primar, compensării pierderilor de energie termică, vehiculării inutile a agentului termic în rețeaua de termoficare; realizează operația de diafragmare fină automată în rețea și stabilește echilibrul hidrodinamic în sistem.

Educarea responsabilității și spiritului gospodăresc al oamenilor muncii

Realizarea măsurilor privind dezvoltarea și buna gospodărire a bazei energetice dintr-o întreprindere industrială pune sarcini deosebite în fața conducerii colective, a organizațiilor de masă, care au datoria să cultive în conștiința oamenilor muncii înalta responsabilitate pentru creșterea neconținută a eficienței economice, să combată cu tărie atitudinile de nepăsare, pasivitate, manifestările de proastă gospodărire și ale spiritului de risipă.

Prin activizarea colectivelor de specialiști, trebuie stabilit un program concret de acțiuni privind economisirea materialelor, a energiei electrice și a combustibililor — program care să fie dezbătut cu întreg personalul muncitor, pe secții, precizându-se sarcinile ce revin fiecăruia la locul său de muncă. Totodată, se impune să se intensifice acțiunile de popularizare a măsurilor de economisire, atât la nivelul întreprinderii, cât și la cel al secțiilor, atelierelor, liniilor tehnologice și al locurilor de muncă. În acest sens pot fi folosite discuțiile de la om la om, organizarea de expoziții cu cele mai noi soluții, dezbateri în cercurile inovatorilor și inventatorilor etc.

Consiliul oamenilor muncii este dator să controleze modul în care compartimentul energetic al întreprinderii reușește să programeze și să urmărească operativ consumurile de energie și combustibil; cum este repartizat consumul de energie electrică și combustibil pe secții prelucrătoare; dacă s-au montat contoare de energie și debitmetre pe secții; dacă urmărirea consumurilor se efectuează zilnic, lunar și decadal, pe fiecare secție, prin personalul de specialitate al acesteia etc. Comisiile pe domenii ale C.O.M. și comisiile de control ale oamenilor muncii să urmărească, pe bază de grafic propriu, modul de îndeplinire a măsurilor stabilite, să depisteze noi rezerve, să facă propuneri conducerii întreprinderii pentru sancționarea celor care se fac vinovați de neglijență și risipă, să efectueze analize ale căror concluzii să fie prezentate în ședințele C.O.M. și în adunările generale ale oamenilor muncii. De asemenea, organizarea unor constatări și schimburi de experiență, pe secție și pe întreprindere, va contribui la generalizarea celor mai bune soluții privind economisirea și buna gospodărire a resurselor energetice.

Gheorghe NICULICI

Întreprinderea de tractoare Brașov

Cristea IONIȚĂ

Școala Interjudețeană de partid Brașov

** Este vorba de un dispozitiv termostatic, confecționat dintr-un corp de ventil, în care s-a introdus un corp central cu ansamblu termoregulator, cu termoelement (tip capsulă) pe bază de amalgam de mercur, care sub influența temperaturii de retur a agentului termic primar, se dilată proporțional cu acesta și, prin intermediul droselului variabil realizat cu virful conic în bușea de trecere, reglează circulația agentului termic. Droselul este deschis la maximum când agentul primar este rece, permițând o circulație rapidă în sistem. Pe măsură ce crește temperatura agentului termic, droselul se închide treptat, menținând o temperatură de ieșire reglabilă între 60 și 80°C. Prin montarea termoventilului regulator, agentul termic rămâne în echipament până când este preluată toată căldura superioară punctului de reglaj.

SOLUȚII O EXPERIENȚE O REZULTATE

OPRIREA AUTOMATĂ A ALIMENTĂRII PISTOALELOR DE SUDURĂ OXI-GAZ

● Tot de la întreprinderea brașoveană „Tractorul”, o realizare ce economisește oxigenul și acetilena (obținute cu consum ridicat de energie) la sudură și tăiere. Pe timpul cit efectuează operațiile de pregătire, sudorul agăță de un suport pistolul care, prin greutatea proprie, închide un microcontact. Acesta, la rindul său, acționează două electroventile ce întrerup alimentarea cu oxigen și acetilenă. Când muncitorul ia din suport pistolul, gazele încep din nou să iasă din arzător; la trecerea acestuia peste o flacăra pilot, amestecul se aprinde. Instalația este simplă, ușor de executat și prezintă în plus avantajul că evită sudorului mișcări inutile și riscul de accidentare.

INLOCUIREA TEHNOLOGIILOR ENERGOINTENSIVE

● Interesante rezultate în înlocuirea tehnologiilor energointensive au fost obținute la Institutul de cercetări și proiectări miniere pentru substanțe nemetalice din Cluj-Napoca, în colaborare cu întreprinderi din sector. S-a elaborat un procedeu ce permite utilizarea tufului vulcanic ca suport pentru pesticide, în locul diatomitei, care necesită calcinare. În prepararea brucitului, utilizat în fabricația produselor refractare pentru siderurgie, folierea umedă va putea fi substituită, pe baza cercetărilor efectuate, printr-un procedeu uscat care elimină necesitatea dehidratării ulterioare. În vederea diminuării ponderii procedurilor chimice de preparare, care consumă multă energie, s-a perfecționat tehnologia de preparare mecanică a grafitului și s-a pus la punct metoda de extragere a impurităților metalice din caolin cu ajutorul cimpurilor magnetice.

ENERGIE TERMICĂ DIN SURSE NECONVENȚIONALE

● La Jimbolia, în vecinătatea întreprinderii de materiale de construcții „Ceramica” a fost descoperită o sursă de apă geotermală. Specialiștii fabricii au conceput un sistem de valorificare a acestui purtător natural de energie termică, pentru uscarea țiglelor, ca și pentru alimentarea cu apă caldă a grupului social. Amintim că, după cum s-a anunțat la timpul său în revista noastră, această întreprindere a fost un pionier în utilizarea unei alte forme neconvenționale de energie — cea solară — în procese industriale, în speță la uscarea cărămizilor; economiile obținute până acum depășesc 50 t de combustibil convențional. Pe baza experienței obținute a fost proiectată o instalație de captare, cu performanțe superioare, prevăzută cu panouri solare din polimer armat cu fibre de sticlă, însumând o suprafață de 50 mp. Tot în domeniul folosirii energiei solare menționăm și instalația de preparare a sării calde (temperatură 50—55° C, debit 70 l/zi), în curs de amenajare pentru alimentarea dotărilor sociale ale întreprinderii mecanice din orașul Dr. Petru Groza.

DISPOZITIVE PENTRU ÎNTRFRUPEREA ALIMENTĂRII CU ENERGIE A MAȘINILOR LA FUNCȚIONAREA ÎN GOL

● DAC-1 și DAC-2 sînt primele două tipuri de dispozitive pentru oprirea automată a transformatoarelor electrice de sudură la „mersul în gol”, concepute la întreprinderea „Electropușcă” din Craiova. Folosirea acestor aparate urmează a fi generalizată în cadrul unității (care deține un număr important de transformatoare), ca și în celelalte întreprinderi din județul Dolj ale Centralei industriale de mașini și aparate electrice Craiova.

● Oprirea automată la mersul în gol a fost introdusă și la compresoarele și benzile de transport din minele Văli Jiului. Pe această cale, ca și prin utilizarea de ventilatoare electropneumatice, de turbocompresoare cu randamente mai înalte și prin alte măsuri, numai în primele 5 luni ale acestui an s-au economisit peste 7 mil. kWh energie electrică.

Noutăți din tehnica mondială

CUPTORUL de recoacere de la oțelăria Keihin, din Japonia, consumă doar 277 mii kcal pe tonă de sfeburi, față de un nivel normal de 335 mii kcal. Acest record în economisirea combustibilului este asigurat printr-un sistem de control pentru minimizarea pierderii de căldură

prin gazele reziduale. Se măsoară permanent și cu precizie temperatura (atît în sens longitudinal cît și transversal al cuptorului), presiunea interioară, precum și densitatea oxigenului în gazele evacuate. Tălpile sînt dublu izolate, pentru a reduce cît mai mult pierderile de căldură în apa de răcire; de asemenea, debitul de apă este reglat în funcție de nivelul de încălzire a slebului.

CĂLDURA reziduală din procesele de producție ale întreprinderilor industriale capătă, în Suedia, o utilizare în alimentarea conductelor, de termoficare a cartierelor de locuit. Încă din 1974, o fabrică de acid sulfuric furnizează un astfel de agent termic — într-o cantitate echivalentă cu energia produsă de 10 mii t de combustibil lichid pe an — localității Helsingborg. Iar la Pitea, locuințele sînt încălzite cu căldură recuperată de la scruberele centralei termice a unei fabrici de hirtie, economisindu-se anual 9 000 tone de combustibil.

PIERDERILE de energie într-un motor electric se datoresc în proporție de 60% pierderii de căldură la trecerea curentului prin stator și rotor, 20% efectului de histerezis și curenților turbionari provocați de magnetizarea materialului miezului, 15% „pierderii de sarcină” și 5% frecării și circulației aerului. Printre măsurile adoptate de firmele producătoare de motoare electrice din diferite țări pentru reducerea acestor pierderi se numără: redimensionarea statorului și rotorului și execuția lor din materiale mai adecvate; schimbarea formei și volumului bobinelor; utilizarea unor magneți din pămînturi rare și cobalt etc. — îmbunătățiri ce măresc eficiența cu 15—25%. În ultimul timp au fost create și aparate adiționale, care economisesc în mai mare măsură energia electrică. Astfel, în Statele Unite s-au realizat:

— un aparat de reglare a factorului de putere. Atașat la conductorii ce alimentează un motor electric, el detectează orice decalaj de fază, reglînd automat voltajul curentului ce intră în motor, în funcție de sarcină. Consumul de energie se reduce astfel cu 5—50%;

— „capacitoare”, care măresc factorul de putere furnizînd curent reactiv și ajută la menținerea nivelurilor dorite ale voltajului. Conectate la motoare individuale sau grupate (de exemplu pentru pompe și compresoare, care lucrează periodic), ele intră în acțiune doar cînd acestea funcționează;

— sintetizorul de curent alternativ, care economisește 50% din consumul de energie electrică, utilizînd tranzistori capabili să comute foarte rapid efectul de cîmp, un microprocesor ce reglează această comutare și senzori ce indică nivelul sarcinii motorului.

CIMENTAREA în depresiune este procedeu cel mai economic de mărire prin difuziune a conținutului de carburi în stratul superficial al oțelului. Pe lîngă calitatea superioară și reducerea duratei operației, procedeul asigură și o însemnată economie de energie electrică și gaz metan. În R.P. Polonă, întreprinderea „Elterma” din orașul Swiebodzin produce trei tipuri de cuptoare cu vid pentru cimentarea în depresiune, al căror circuit de comandă permite și aplicarea metodei „pulsărilor de presiune”.

GENERATOARELE de abur ale termocentralelor cu cărbune, folosesc la aprînderea sau preîncălzirea prafului de cărbune, o cantitate de combustibil lichid sau gazos. Consumul acestora poate fi eliminat prin aplicarea unui nou sistem de aprîndere, cu ajutorul unui arc electric de mare putere. Totodată se creează un puternic vîrtej de aer secundar, care recirculează produsele fierbinți ale combustiei înapoi în fluxul de alimentare cu cărbune, asigurînd energia necesară pentru o aprîndere continuă și stabilă. Sistemul poate fi aplicat și la generatoarele clasice existente.

Redactor coordonator: **Dorin CONSTANTINESCU**

contract economic

Obligațiile unității beneficiare în contractul economic

În cadrul contractelor economice, unităților beneficiare le revin uneori, alături de obligația plății prețului, și alte obligații a căror îndeplinire condiționează, în anumite cazuri, îndeplinirea, din partea unității furnizoare, a obligației de a preda prestația care formează obiectul contractului.

Neîndeplinirea obligațiilor unității beneficiare la care s-a făcut referire mai sus nu poate să rămână fără consecințe în ceea ce privește răspunderea patrimonială.

În acest sens, art. 45 din Legea nr. 71/1969, prevede că părțile sînt de drept în întîrziere dacă nu își execută obligațiile la termenele prevăzute prin contract.

Se observă că întîrzierea de drept intervine nu numai în cazul unității furnizoare, ci și în situația în care unitatea beneficiară nu-și îndeplinește la termen obligațiile contractuale. În continuare, același art. 45 prevede că „beneficiarul răspunde de neexecutarea contractului dacă nu-și respectă obligațiile de a căror îndeplinire depinde executarea acestuia”.

Răspunderea astfel consacrată se aplică în variate cazuri de neîndeplinire a obligațiilor unității beneficiare care condiționează executarea de către unitatea furnizoare a prestației ce formează obiectul contractului.

Un exemplu tipic în această privință ne oferă contractul încheiat între o unitate producătoare de casete radio ca furnizoare și o unitate producătoare de radioreceptoare, ca beneficiară.

În contractul menționat s-a prevăzut obligația unității beneficiare de a pune la dispoziția celei furnizoare, cu un număr de zile înaintea fiecărui termen de livrare, husele și ambalajele aferente casetelor.

Părțile au stipulat, totodată, că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, termenele de livrare se decalază în mod corespunzător.

Această stipulație nu corespunde întru totul exigențelor disciplinei de plan și contractuale, deoarece, contractul fiind încheiat pe bază de repartitie, părțile nu puteau conveni asupra posibilității stabilirii unor termene de livrare cu nesocotirea perioadei de executare prevăzute în actul de planificare.

În realitate, stipulația amintită produce efecte asupra răspunderii unității furnizoare în cazul cînd casetele se livrează cu întîrziere datorită nepunerii la dispoziție în termen a huselor și ambalajelor.

Socotim că o asemenea consecință se produce și în lipsa unei stipulații contractuale privind decalarea termenelor de nelivrare. Ne întemeiem opinia pe dispozițiile suscitute ale art. 45 din Legea nr. 71/1969 prin care s-a consacrat în mod expres răspunderea unității beneficiare care nu-și

îndeplinește obligațiile care condiționează executarea contractului.

Ar fi greșit să se considere că efectele neîndeplinirii acestor obligații se rezumă la limitarea răspunderii unității furnizoare. Se produc și alte efecte la care ne vom referi în continuare.

În primul rînd, pentru neîndeplinirea unora dintre obligațiile care revin unității există penalități stabilite pe cale normativă.

Astfel, art. 47 din Legea nr. 71/1969 sancționează prin plata de penalități neîndeplinirea următoarelor obligații ce revin unităților beneficiare:

— neprezentarea la termenele stabilite în contract a specificațiilor ori a detaliilor necesare executării contractului, precum și, în cazul utilajelor tehnologice și instalațiilor complexe, nepredarea la termenele convenite a documentației tehnice pentru obiectiv sau pe ansamble și subansamble ce se pot executa independent (pct. 1 lit. b);

— nepunerea la dispoziție a ambalajelor de către beneficiar cînd, potrivit contractului, îi revine această obligație, sau nerestituirea în termen a ambalajelor, paletelor, containerelor, accesoriilor de paletizare-pachetizare și altor mijloace asemănătoare (pct. 1 lit. c).

În al treilea rînd, unitatea beneficiară poate fi ținută răspunzătoare și cu daune dacă, prin neîndeplinirea obligațiilor contractuale care i-au revenit, a cauzat prejudiciul unității furnizoare.

Sînt necesare cîteva precizări și cu privire la modul cum se instituie obligațiile unității beneficiare. Aceasta, deoarece problema răspunderii se poate pune numai în condițiile existenței unor asemenea obligații legal stabilite.

Dacă obligațiile unității beneficiare sînt stabilite pe cale normativă, ele vor ființa chiar dacă părțile nu au reprodus în cuprinsul contractului obligațiile care rezultă din dispozițiile normative cu caracter imperativ. Aceasta, deoarece contractul economic se completează de drept cu dispozițiile la care s-a făcut referire.

În ipoteza cînd obligațiile nu sînt instituite pe cale normativă, ele trebuie stabilite de către părți cu prilejul încheierii contractului. În lipsa unor stipulații corespunzătoare nu se poate pune problema angajării răspunderii unității beneficiare. Cităm, în acest sens, următoarele considerații ale Deciziei primului arbitru de stat nr. 589/1978:

„Este adevărat că, în art. 1 din contract, s-a prevăzut că pîrita va executa modernizarea cazanelor conform documentației I.C.P.E.T. București. În contract nu s-a prevăzut însă, obligația certă a reclamantei de a preda documentația; de asemenea, părțile nu au stabilit un termen de predare a documentației.

Pe de altă parte, în fapt, pîrita a executat lucrările cîm cauză fără documentație. Din actele dosarului nu reiese că pîrita ar fi învederat reclamantei, pe parcursul executării lucrărilor, dificultăți datorate lipsei de documentație”.

Speța de mai sus atrage atenția asupra necesității ca obligațiile unității beneficiare să fie prevăzute în contract în mod amănunțit și ferm.

I. ICZKOVITS

Premiile pentru economii de materiale

În sistemul Legii nr. 57/1974, acordarea acestor premii este supusă aceluiași regim juridic aplicabil premiilor pentru realizările deosebite în cursul anului, în sensul că ele nu reprezintă un drept efectiv al persoanelor încadrate în muncă, ci o simplă îndreptățire. Textul este elocvent în acest sens, prevederea cuprinsă în art. 62 (1) referindu-se la posibilitatea și nu la dreptul de a beneficia de premii pentru realizarea de economii de materiale și forță de muncă.

Nu este însă mai puțin adevărat că, pentru realizarea unei mai mari cointerese a personalului în reducerea consumurilor de materiale, în viitor, ar fi util ca aceste premii să constituie un drept efectiv deoarece existența lor este în realitate determinată de anumite elemente de fapt, certe, comensurabile, care conduc la obligația de a fi acordate.

Toate aceste premii se plătesc oricând în timpul anului sau la sfârșitul acestuia, din inițiativa unității sau la cererea celor interesați.

Premiile pentru economii de materiale nu se cumulează cu cele pentru realizări deosebite în cursul anului și deci nu intră sub incidența prevederilor art. 61 din lege. Drept consecință, persoana care a atins plafonul legal pentru premiile individuale este îndreptățită, dacă îndeplinește cerințele legale, a primi în continuare premii pentru economii de materiale sau forță de muncă.

Economiile de materii prime, materiale, combustibili și energie pentru care se acordă premii sînt cele obținute prin:

— reducerea consumurilor normate sau a limitelor de pierderi admise;

— prelungirea duratei de funcționare a unor instalații sau utilaje în cazul cînd este avantajos pentru economie;

— valorificarea superioară a materiei prime, concretizată în obținerea unor cantități mai mari de sortimente superioare din aceeași cantitate de materie primă;

— recuperarea unor materii prime sau materiale din deșeuri ori rebuturi cu condiția să nu se fi depășit cotele maxime admisibile de producere a acestora.

Premiile pentru economii de materii prime, materiale, combustibili și energie se acordă numai cînd sînt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

— normele de consum, față de care se determină economiile, trebuie să fie astfel stabilite încît să se încadreze în normele de consum prevăzute în plan sau care au stat la baza întocmirii planului financiar;

— economia realizată nu a adus prejudicii calității produselor sau funcționării utilajelor și instalațiilor;

— nu au fost încălcate normele de tehnica securității muncii;

— s-a realizat producția planificată.

Pentru a conduce la acordarea de premii economiile realizate trebuie să fie măsurabile și să rezulte din documentele de evidență ale unității.

În cazul în care la unele materii prime, materiale, combustibili se obțin economii, iar la altele se depășesc consumurile normate, premiile se acordă numai în raport cu valoarea economiei nete, obținută la totalitatea materialelor normate utilizate în compartimentul sau la locul de muncă, la nivelul căruia s-a determinat economia.

Premiile pentru economii de materii prime, materiale, combustibili și energie se acordă muncitorilor și celorlalte categorii de personal care au avut o contribuție efectivă la realizarea economiilor.

În situațiile în care colectivele unor unități prelucrează materii prime sau materiale care aparțin altor unități, premiile pentru economiile realizate se pot plăti și de către unitatea căreia îi aparțin materialele prelucrate. În acest caz, unitatea căreia îi aparțin materialele și este beneficiara produselor finite, va trebui să vireze în contul unității care prelucrează materialele sumele corespunzătoare plății premiilor pentru economiile realizate.

În conformitate cu prevederile art. 65 alin. 2 din Legea nr. 57/1974, — incidente și în domeniul de față — personalul care se face vinovat de producerea unor accidente de muncă mortale sau care a provocat invaliditate ori a unor avarii ale utilajelor și instalațiilor care cauzează pagube importante, nu beneficiază de premii (inclusiv de premii pentru economii). Socotim că aceste cauze de anihilare a dreptului de primărie nu ar trebui să acționeze în domeniul premiilor pentru economii dat fiind că ele nu au efect stimulator. Într-adevăr, personalul care a provocat accidente de muncă sau avarii ale instalațiilor nu mai are nici un interes de a realiza economii știind cu certitudine că va fi exclus de la obținerea unor astfel de premii. Considerăm că s-ar impune modificarea prevederilor art. 65 din lege, în sensul că respectivele cauze să poată determina eventual și o reducere a premiilor pentru economii, nu numai decît anularea totală a acestora.

Astfel cum rezultă din art. 62 alin. 1 din lege, premiile pentru economii de materii prime, materiale etc. se pot acorda pînă la două plafoane maxime și anume:

— pînă la 30% din valoarea economiei realizate la materiile prime și la materialele cuprinse în listele întocmite de ministere, celelalte organe centrale și de comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, cu acordul Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe și al Comitetului de Stat al Planificării. Tot aceste organe stabilesc și lista instalațiilor și utilajelor la care realizarea de economii de materiale prin prelungirea duratei lor normate de funcționare este avantajoasă pentru economie;

— pînă la 50% din valoarea economiei realizate la unele materiale importante sau deficitare, stabilite de Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe împreună cu Comitetul de Stat al Planificării.

Cota concretă ce se acordă cu titlu de premiu, valoarea materiilor prime, a materialelor, a combustibilului sau a energiei economisite, se stabilește de biroul executiv al consiliului oamenilor muncii din unitatea respectivă (întreprindere sau centrală) potrivit competenței stabilite de art. 37 lit. p și respectiv art. 48 lit. p din Legea nr. 5/1978, de acord cu comitetul sindicatului, ținîndu-se seama de importanța materialelor, de dificultatea reducerii consumurilor normate și obținerii de economii, precum și de valoarea economiei realizate. În orice caz, nu pot fi depășite plafoanele maxime de 30% și respectiv 50% în funcție de importanța materialelor economisite.

Premiile pentru economiile realizate la materiile prime și materialele cuprinse atît în listele întocmite de ministere, organele centrale și locale sus-arătate cît și în cele alcătuite de M.A.T.M.C.G.F.F. și C.S.P. (deci inclusiv materialele importante sau deficitare) precum și la combustibili și energie se plătesc în limita fondului de retribuție cuvenit unității.

În cazul în care se realizează economii la unele materii prime și materiale de importanță deosebită pentru economia națională, iar economiile realizate la fiecare din acestea reprezintă în același timp și economii nete la nivelul întreprinderii, pe baza confirmării organului ierarhic superior, fondul necesar pentru plata premiilor se eliberează de bancă, din fondurile ce se prevăd în acest scop în planul național unic de dezvoltare economico-socială.

Lista acestor materii prime și materiale de importanță deosebită pentru economia națională se întocmește de M.A.T.M.C.G.F.F. și de C.S.P.:

dr. C. JORNESCU

Autorizația de export și de import

Constituind documente administrative premergătoare încheierii contractelor comerciale internaționale, autorizațiile de export și de import sînt instituite prin Legea nr. 1/1971, care la art. 29 prevede că: „orice import sau export se realizează numai pe bază de autorizație eliberată de Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, pentru fiecare produs sau grupă de produse”.

În principiu, nici un contract de comerț exterior nu poate fi încheiat fără ca în prealabil să se obțină autorizația respectivă de export (sau import). Mai mult decît atât, pentru exporturile complexe nu pot fi emise oferte către partenerii externi, fără obținerea, în prealabil, a avizului de principiu al M.C.E.C.E.I., iar în cazul în care tranzacțiile respective urmează a fi realizate prin participarea la licitații în străinătate, este necesar ca să se obțină în prealabil autorizația de export. Facem mențiunea că la exporturile de instalații complexe, lucrări de construcții-montaj, activități și prospecțiuni, prestații, proiecte, engineering, consulting și asistență tehnică, pentru obținerea avizului M.C.E.C.E.I. în vederea emiterii ofertelor la extern cererea de aviz trebuie să fie însoțită de o notă, care să cuprindă elementele prevăzute în anexele la instrucțiuni, în funcție de specificul exportului.

Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale eliberează următoarele feluri de autorizații:

— autorizații de export sau import pe contract, pe marfă sau pe grupe de mărfuri pe o singură țară, care se eliberează cantitativ și valoric sau numai valoric, atunci cînd nu este posibilă indicarea cantității cu defalcarea pe trimestre și pe an de plan;

— autorizații de export sau import generale pe marfă sau grupe de mărfuri, țări individuale sau grupe de țări, prin care se autorizează ca, în anumite perioade de timp, să se contracteze și deruleze la extern, mărfuri în cantități sau valori limitate;

— autorizații de export sau import cadru, care se eliberează pentru mărfurile stabilite prin actele normative sau dispozițiile în vigoare și au funcția de autorizare a contractării, pentru derularea contractului — după încheierea acestuia — fiind însă obligatorie obținerea autorizației pe contract și țară.

Cu privire la autorizațiile de export se vor ține seama de următoarele reguli:

— la vânzările pe credit aceste cereri se vor înainta M.C.E.C.E.I. numai după obținerea aprobării de vânzare pe credit;

— pentru export instalații complexe, lucrări de construcții-montaj, activități de prospecțiuni, prestații, proiectare, engineering, consulting și asistență tehnică, cererile se emit pentru fiecare contract în parte și vor fi însoțite de referate de vânzare întocmite conform modelelor din anexele la instrucțiunile amintite, în funcție de natura exportului;

— pentru exportul de licențe, know-how și mărci, la cerere se anexează și referatul de vânzare aprobat și avizul O.S.I.M.

Autorizațiile de import sînt supuse următoarelor reguli imperative:

— cererea pentru importul de investiții pe obiective, licențe, documentații, mărci de fabrică și comerț, servicii, lucrări de construcții-montaj, activități de prospecțiuni, engineering, proiectare, consulting și asistență tehnică, trebuie să fie însoțită de o descriere a condițiilor de plată și de scrisorile de garanție, vizate de oficiul juridic al întreprinderii de comerț exterior;

— cererea pentru operațiunile de import pentru completarea exporturilor trebuie să fie însoțită de o notă explicativă;

— cererea de autorizație de import pentru reexport va fi însoțită de referatul de import, aprobat, care trebuie să cuprindă și calculul aportului valutar net al operațiunii.

Autorizațiile de export-import pentru alte operațiuni decît cele de vânzare-cumpărare se eliberează cu respectarea regulilor de mai jos:

— cererile pentru eliberarea autorizațiilor privind exporturile sau importurile care se vor realiza în baza acțiunilor de cooperare, trebuie să fie însoțite de o copie a notei de cooperare aprobată;

— la cererile de autorizații de export și import pentru compensații cu produse prevăzute în plan, se anexează referatele aprobate ale operațiunilor;

— autorizațiile de export și import privind schimbul de mărfuri se solicită concomitent, în conformitate cu protocoalele de schimburi de mărfuri sau alte acorduri;

— pentru importul temporar fără cedare de devize sau mărfuri, în scopul prelucrării sau încorporării în produsele destinate exportului, cît și pentru exportul temporar, fără încasare de devize sau primire de mărfuri, în scopul prelucrării, nu se întocmește cerere de autorizație; autorizarea acestor operațiuni se acordă prin însăși autorizația de export a produselor prelucrate sau finite și respectiv prin autorizația de import a produsului prelucrat, la care se anexează specificația — cantitativă și pe sortimente — a importului sau exportului;

— importul temporar în consignație sau depozit se realizează prin antrepozitare, iar cererile pentru aceste importuri sînt adresate Direcției generale a vămilor; ele trebuie să fie avizate de direcțiile din M.C.E.C.E.I. Imputernicite să emită autorizații; pentru exporturile sau importurile pentru care nu se solicită autorizații, cererile se adresează organelor de la punctele de frontieră prin care se face exportul sau importul respectiv;

— cererile de autorizare a exporturilor sau importurilor pentru anii viitori de plan se întocmesc pe baza cifrelor de plan ale anului respectiv, prevederilor planului cincinal și a indicațiilor metodologice ale M.C.E.C.E.I. privind acțiunile de contractare, nivelul prețurilor externe, orientarea pe țări cu defalcarea cantitativă sau valorică pe an.

Facem mențiunea că, în anumite situații, M.C.E.C.E.I. poate respinge cererea de autorizație pentru export (sau import), integral sau parțial (cantitate, valoare, sortiment perioadă); de asemenea, poate modifica, suspenda sau anula parțial sau total autorizațiile de export și import

acordate. Aceste importante documente administrative, care preced încheierea oricăror operațiuni de comerț exterior se emit la cererile întreprinderilor de comerț exterior, depuse la registratura M.C.E.C.E.I. sau la oficiile județene de comerț exterior împuternicite să elibereze autorizații (care le dirijează la direcția din M.C.E.C.E.I. care urmează să emită autorizația). Direcțiile care emit autorizații sînt obligate să rezolve și să răspundă la cererile de autorizații în termen de maximum 5 zile lucrătoare de la data înregistrării cererii la M.C.E.C.E.I., cu excepția cazurilor cînd se impun analize speciale sau sînt necesare completări ale documentației, situații în care termenul final nu poate fi mai mare de 10 zile.

Autorizația de export sau de import, fiind un document administrativ imperativ necesar pentru validitatea fiecărui contract comercial internațional încheiat de întreprinderile române de comerț exterior, comportă o evidență strictă a modului în care sînt utilizate. Așa fiind, numărul și termenul de valabilitate al acestor documente trebuie să fie înscrise, obligatoriu, pe următoarele acte: pe exemplarul din contractul comercial internațional care rămîne părții române, pe fișa rezumativă a contractului, pe fișa comercială a contractului, pe dispoziția de transport, pe declarația vamală și pe dispoziția de transfer.

Evident, pe parcursul valabilității autorizațiilor de export și de import, pot să apară unele cauze care determină ca aceste documente să nu mai corespundă — cantitativ, valoric, eșalonării trimestriale sau anuale, țara de destinație, modalități de plată etc. —, situație în care întreprinderilor de comerț exterior le revine obligația să solicite modificările corespunzătoare. La solicitarea modificărilor — pentru care se utilizează formulare tip —, se respectă procedura arătată, cu motivarea detaliată a cauzelor care au determinat necesitatea modificării.

referatul de vânzare

Comercianții care activează în întreprinderi de comerț exterior, acționînd în numele unei unități socialiste și angajînd prin tranzacțiile pe care le perfectează avutul obștesc, este firesc ca înainte de a oferta ferm măsuri la export, sau de a le comanda la import, să fie abilitați cu privire la condițiile în care urmează să încheie vânzarea-cumpărarea respectivă. Actul administrativ în care se concretizează condițiile în care urmează să se încheie o anumită tranzacție comercială internațională este referatul de vânzare-cumpărare, care se aprobă de conducerea întreprinderii respective de comerț exterior, iar în anumite situații, de organele centrale coordonatoare, cu avizul M.C.E.C.E.I.

Referatele de vânzare-cumpărare internațională se întocmesc, de regulă, pentru o tranzacție determinată; în unele cazuri, de regulă pentru contractări mai complexe, se practică și întocmirea unor referate prealabile, în care se expun unele aspecte de principiu.

Fiind act administrativ intern, conținutul referatului de vânzare-cumpărare nu poate fi opus partenerului extern; consecințele eventualelor erori comise din neglijență sau cu intenție, sînt suportate de cel care l-a întocmit, răspunderea putînd fi disciplinară sau penală, în funcție de gravitatea culpei și a consecințelor financiare.

Referatul de export trebuie să cuprindă toate elementele care să creeze o imagine completă asupra tranzacției comerciale care urmează a fi încheiată; în practica întreprinderilor noastre de comerț exterior, aceste elemente sînt următoarele: partenerul extern; obiectul tranzacției (cu precizarea detaliată a cantității, tipo-dimensiunii, calității etc.); furnizorul intern (unitatea producătoare); valoarea exportului în valuta tratată; anul de plan; termenul de livrare; condiția de livrare (C.I.F., F.O.B. etc.); analiza prețului unitar al mărfii (cu menționarea tuturor elementelor componente, în funcție de condiția de vânzare-transport, asigurare, dobînzii, comisioane etc. — care se compară cu valoarea de plan, (în condiția F.O.B.); valoarea totală a vânzării, comparativ cu planul, pe produse (lei valută F.O.B. realizat — lei valută plan — diferența în plus sau în minus); condițiile de plată (moneda de plată: forma de decontare prevăzută în acordul comercial sau de plăți — clearing, devize libere etc. — modalitatea de plată, documentele pe baza cărora se va face plata, dobînda (%) dacă se vinde pe credit și justificarea nivelului dobînzii; în cazul unei vânzări pe credit negarantat se va indica dacă se face asigurarea la ADAS conf. H.C.M. 1682/1970, iar în caz negativ se arată motivul); informații despre client (organele furnizoare de informații, solvabilitatea, modul de achitare a obligațiilor anterioare, referințe bancare, mai ales la vânzările pe credit); cursul de revenire la vânzarea propusă (planificat în lei/\$ sau Rbl., cel realizat în lei/\$ sau Rbl.; în cazul nerealizării cursului de revenire planificat se va justifica în mod documentat motivul pentru care se propune vânzarea în aceste condiții); modul de încadrare în normele de drept privind plafonul maxim admisibil al cursului de revenire, cu justificarea detaliată a cauzelor care determină depășirea plafoanelor planificate; situația cursului de revenire cumulat față de cursul de revenire aprobat la produsul sau grupa de produse respectivă și pe întreprinderea producătoare, rezultate din contractele încheiate anterior, cu evidențierea distinctă a influențelor rezultate din vânzarea propusă; aportul net în valută: în procente și cu justificarea aportului (se va anexa fișa de calcul a aportului net în valută); comparație de prețuri cu vânzările realizate de alte firme pe aceeași piață sau alte piețe la același produs sau produse similare; concluzii.

Referatul de import, prezintă unele particularități față de referatul de export, pe care le prezentăm pe scurt: obiectul importului va fi detaliat arătat, neputînd lipsi mențiuni privind denumirea, poziția și subpoziția tarifară, coeficientul taxei vamale potrivit tarifului vamal de import; se motivează scopul importului, cu arătarea beneficiarului; în mod obligatoriu se înscrie situația de plan (poziția, fișa tehnică, cantitatea, valoarea de plată în lei valută, valoarea efectivă etc.); avizul beneficiarului; concluzii.

O subliniere specială se impune să facem cu privire la analiza prețului, care trebuie să preocupe la cel mai înalt grad pe comercianții din compartimentele de import; nu

trebuie uitat că eficiența comerțului nostru exterior nu depinde numai de cum exportăm, ci, în primul rând, de cum importăm utilajele, materiile prime etc. Așa fiind, înainte de definitivarea referatului de import se impune o analiză aprofundată, sub multiple aspecte a prețului: relația de pe care se oferă marfa respectivă, firma furnizoare și poziția pe care o ocupă pe piața specifică a produsului; firme din alte țări de la care s-au obținut oferte privind același produs (de regulă, se întocmește un tabel comparativ al ofertelor, din care trebuie să rezulte: furnizorul, țara, numărul și data ofertei, produsul-tip, caracteristici tehnice, valoarea în valuta ofertată și în lei valută, condiția de livrare din fiecare ofertă și influențele asupra prețului a unor elemente ca transportul, asigurarea etc.).

Pentru studiul comparativ și alegerea furnizorului, conducerea întreprinderii de comerț exterior este obligată să stabilească criteriile de întocmire și aprobare a referatelor de import, pe baza uneia sau mai multor oferte sau altor surse concludente de orientare, în raport cu specificul mărfurilor din planul de import. Ordinul menționat, mai prevede că în scopul asigurării operativității în realizarea unor importuri, care sînt urgent necesare — spre a se evita dificultăți în producție sau întâzieri în punerea în funcțiune a unor obiective industriale — conducerea întreprinderii poate stabili criterii excepționale privind numărul de oferte sau bază documentară, în special pentru mărfuri care au mai făcut obiectul importului în anul precedent, cu condiția ca prețul practicat anterior să fie menținut sau modificarea de preț să fie la nivelul indicelui de creștere a prețurilor mondiale.

scrisoarea de trăsură de transport pe calea ferată

Contractul de transport pe calea ferată se încheie de predătorul mărfurilor către stația primei căi ferate, care este calea ferată de predare, obligînd și căile ferate succesive, care, deși nu sînt fiecare părți în contract, totuși participă la efectuarea transportului mărfurilor. Primind mărfurile pentru transport, calea ferată de predare acționează nu numai în nume propriu, ci și în numele celorlalte căi ferate, ele formînd — sub aspectul părților contractului — o singură parte, care are ca reprezentant legal în contract, calea ferată a țării de predare care primește mărfurile. Unitatea juridică contractuală realizată printr-un unic document de transport, scrisoarea de trăsură internațională, atrage răspunderea solidară a tuturor căilor ferate participante la transport.

Convenția C.I.M. prevede posibilitatea transportării mărfurilor și în trafic direct combinat în sensul că în lista căilor ferate cărora li se aplică convenția, pot fi înscrise și linii regulate ale serviciilor de transport rutier sau pe apă, care completează parcursuri de cale ferată.

Forma contractului de transport în traficul internațional de mărfuri pe căile ferate este scrisoarea de trăsură internațională, de tip C.I.M. sau S.M.G.S.; ambele tipuri pot fi de două feluri:

— scrisoarea de trăsură pentru transportul mărfurilor cu mică viteză (tipărită pe hîrtie albă);

— scrisoarea de trăsură pentru transportul mărfurilor cu mare viteză (tipărită pe hîrtie albă cu dungă roșie).

O scrisoare de trăsură internațională — care se completează în limbile prevăzute în convenții (în limba țării expeditoare, în rusă sau germană etc.) — cuprinde mai multe file și anume: scrisoarea de trăsură unicat, care însoțește marfa pe tot parcursul de la stația de predare pînă la stația de destinație; foaia de expediție, completată de predător și care însoțește marfa împreună cu scrisoarea de trăsură unicat; avizul și adeverința de primire, care după cum arată numele, sînt documente prin care se atestă primirea mărfii de către destinatar, ele rămînînd la calea ferată; **scrisoarea de trăsură duplicat care rămîne în posesia predătorului** și face dovada predării mărfii căii ferate; duplicatul scrisorii de trăsură nu are valoare de unicat, el constituind numai un act la îndemîna predătorului, doveditor al încheierii contractului de transport; matca scrisorii de trăsură este exemplarul care rămîne în posesia stației de predare, servind pentru calea ferată ca dovadă a încheierii contractului de transport.

În convențiile internaționale, modul de calcul al taxelor de transport diferă. Astfel, convenția S.M.G.S. prevede calcularea taxelor de transport pe distanța cea mai scurtă care trece pe ruta prin acele stații de frontieră care sînt prescrise de predător în scrisoarea de trăsură. Acest mod de calcul trebuie să se aibă permanent în vedere, iar dacă mărfurile au fost transportate pe o rută mai scurtă decît cea inserată de predător în scrisoarea de trăsură, taxa de transport se calculează pe această distanță; itinerarul este format din punctele și stațiile de frontieră deschise traficului.

În ceea ce privește francarea taxelor de transport (noțiune prin care se înțelege modalitatea în care suma taxelor de transport este repartizată între cumpărătorul și vânzătorul mărfurilor, potrivit contractului comercial de vânzare internațională), convențiile internaționale prevăd dreptul pentru predător să aleagă modalitatea de francare, cu excepția anumitor mărfuri, cu caracteristici speciale, pentru care francarea este obligatorie pînă la destinație. Așa sînt taxele pentru mărfurile supuse stricăciunii rezezi, sau care din cauza valorii lor neînsemnate sau a naturii lor, nu-i garantează suficient plata taxelor. Prevederile convențiilor prezintă însă unele deosebiri.

Potrivit convenției C.I.M., predătorul mărfurilor are libertatea deplină de francare, atît a taxelor de transport, cît și a taxelor accesorii, putînd alege între diferite posibilități prevăzute prin convenție. El poate înscrie în rubrica corespunzătoare din scrisoarea de trăsură una din următoarele mențiuni: „franco orice taxe”, ceea ce înseamnă că ia în sarcina sa toate taxele, mai puțin cele indicate în mod expres; „franco”, ceea ce înseamnă că ia asupra sa taxele de transport și cele accesorii, care pot fi socotite de stația de predare în momentul predării mărfurilor pentru transport; „franco inclusiv”, ceea ce înseamnă că în afara taxelor pe care le-ar putea lua asupra sa în condiția „franco”, de mai sus, ia asupra sa și alte taxe; „franco taxe de transport” dacă ia în sarcina sa numai taxa de transport, „franco de vamă”, dacă ia asupra sa toate sumele pe care vama le percepe de la calea ferată, precum și alte taxe care se percep de calea ferată pentru vămuire; una din mențiunile de mai sus cu indicarea unui anumit punct pînă unde

se înțelege să suporte plata taxelor (punctul acesta este locul unde se face sudura tarifară între țări limitrofe); „franco pentru“, dacă ia în sarcina sa o anumită sumă precis determinată în scrisoarea de trăsură; suma se exprimă de regulă în moneda țării de predare.

Convenția S.M.G.S. cuprinde prevederi mai precise cu privire la francare. În buletinul de francare se înscriu succesiv taxele de transport și cele accesorii care nu pot fi stabilite exact în momentul predării mărfurilor. Predătorul mărfurilor depune însă cu titlu de garanție o anumită sumă reprezentând cu aproximație taxele, urmînd ca socotelile să se facă ulterior, în cel mult 30 zile de la împlinirea termenului de executare a contractului de transport. Această convenție cuprinde prevederi mai precise cu privire la francare în sensul că taxele de transport și cele accesorii se calculează: de stația de predare pentru transportul pe căile ferate ale țării de predare, potrivit tarifelor acestor țări; dacă predătorul înțelege să ia asupra sa și taxele pentru transportul pe căile ferate de tranzit, aceste taxe se calculează după tariful unic de tranzit de către stația de predare; de stația de destinație pentru transportul pe căile ferate ale țării de destinație, potrivit tarifelor acestei țări; în cazul în care predătorul nu a plătit taxele de transport pe căile ferate de tranzit în stația de predare, aceste taxe trebuie să se calculeze tot după tariful unic de tranzit, de către stația de frontieră de ieșire a căilor ferate de tranzit.

Contractul de transport internațional de mărfuri poate fi modificat pe parcursul executării lui cu plata, în unele cazuri, a unor taxe suplimentare. Condițiile internaționale acordă dreptul de a modifica contractul de transport atât predătorului cît și destinatarului mărfurilor.

Predătorul poate, în condițiile convenției S.M.G.S., să facă următoarele modificări: să retragă mărfurile în stația de predare; să modifice stația de destinație a transportului, în care caz el are obligația să indice și stațiile de frontieră prin care trebuie să treacă mărfurile; să schimbe destinatarul mărfurilor; să ceară înapoierea mărfurilor în stația de predare;

Modificările prevăzute în convenția S.M.G.S. se regăsesc și în convenția C.I.M. Această din urmă convenție prevede că predătorul poate solicita și alte modificări, a căror acceptare este însă lăsată la aprecierea căii ferate și anume: grevearea transportului cu un ramburs; sporirea, micșorarea sau anularea rambursului; preluarea asupra sa a taxelor pentru un transport nefrancat sau majorarea taxelor luate asupra sa. Convenția C.I.M. prevede totodată posibilitatea ca prin tarifele internaționale să se dea dreptul predătorului să dispună și alte modificări ale contractului de transport.

Prezentarea de mai sus a scrisorii de trăsură internațională în lumina celor două convenții internaționale multilaterale — C.I.M. și S.M.G.S. — permite unele concluzii legate de funcția de act de plată internațională a acestui document de transport.

Cu privire la dovedirea îndeplinirii obligației de expediere a mărfii, probă cerută în toate cazurile de credite documentare, este relativ ușor de realizat; deși încărcarea mărfii în vagonul de cale ferată nu înseamnă și expedierea ei, uzanțele comerciale și bancare internaționale admit

ca data pusă pe duplicatul de fraht de către stația de încărcare să fie considerată ca dată certă a încărcării și a expedierii mărfii. Așadar, încărcarea și expedierea mărfii se constată prin ștampila gării de predare și specificarea numărului vagonului, iar cînd acreditivul cere în mod expres, și prin ștampila cîntarului oficial, care conține atît numărul vagonului cît și greutatea brutto, țara și greutatea netto a mărfii.

Destinatarul din scrisoarea de trăsură internațională poate fi, în funcție de modalitatea de plată stabilită în contract, iar în cazul creditului documentar în funcție de prevederile acestuia: cumpărătorul, o casă de expediții internaționale sau banca plătitoare. Reamintim că potrivit art. 6 din Regulile uniforme privind incasoul documentar (Publicația 322) și a practicii bancare în general, expedierea mărfurilor nu poate fi efectuată direct la adresa băncilor fără acordul prealabil al acestora; de asemenea, expedierea lor pe adresa unei case de expediții străine se face la recomandarea și în colaborare cu Romtrans, deoarece o asemenea expediere presupune un contract separat de prestări servicii, eventuale depozitări etc.

În cazul în care mărfurile se expediază direct pe adresa cumpărătorului trebuie ținut seama de riscurile pe care le prezintă. Cea mai neînsemnată nepotrivire a documentelor față de condițiile creditului poate duce la neacceptarea lor de către banca cumpărătorului și deci la riscul ca marfa să intre în posesia cumpărătorului înainte de efectuarea plății. Pentru înlăturarea eventualelor tergiversări la plata lor, este necesar ca documentele de expediție să fie remise de urgență băncii străine pentru a ajunge înaintea mărfii, astfel ca în caz de obiecții asupra regularității lor, sau de schimbări în situația cumpărătorului sau a băncii ordonatoare, să se poată lua la timp măsurile ce se impun. Sub acest aspect, nu trebuie scăpat din vedere că potrivit celor două convenții internaționale menționate, expeditorul poate schimba destinația mărfurilor sau să ceară înapoierea mărfurilor la stația de predare.

Cum scrisoarea de trăsură internațională face dovada francării, întreprinderile de comerț exterior trebuie să controleze dacă pe duplicat s-a făcut calculul cheltuielilor de transport pînă la punctul indicat în creditul documentar și dacă stația de plecare a aplicat ștampila „Achtat“. Se precizează că acreditivul stabilește întotdeauna, fie indirect, fie prin indicarea prețului, pînă unde va trebui achitat frahtul de către vînzător.

scrisoarea de trăsură pentru traficul rutier

Convenția referitoare la contractul de transport internațional de mărfuri pe șosele — C.M.R. — elaborată de către Comitetul pentru transporturi interne din cadrul C.E.E./O.N.U. reglementează condițiile unice de transport și forma scrisorii de trăsură. Convenția a fost încheiată la Geneva în 19 mai 1956, țara noastră aderînd la ea prin Decretul nr. 451/1963. În ceea ce privește problemele vamale, precum și problemele administrative, în legătură cu transporturile internaționale de mărfuri cu vehicule rutiere, acestea au o reglementare uniformă prin Convenția vamală referitoare la transportul internațional

al mărfurilor, sub acoperirea carnetelor T.I.R. (Convenția T.I.R.), încheiată la Geneva la 15 ianuarie 1959. România a aderat prin Decretul nr. 429/1963.

Dovada încheierii contractului de transport se face prin scrisoarea de trăsură internațională pentru traficul rutier, care este un imprimat unic întocmit sub îndrumarea I.R.U. Scrisoarea de trăsură se întocmește în trei exemplare originale din care: un exemplar se remite expeditorului, al doilea însoțește mărfurile, iar al treilea se reține de transportator. Ea cuprinde patru părți: unicatul însoțește mărfurile pînă la destinatar, iar după semnare și ștampilare de către acesta se înmînează șoferului autovehiculului pentru a fi remis expeditorului; duplicatul se reține de transportator și servește acestuia pentru încasarea taxelor de transport; a treia parte — avizul de primire — care se eliberează destinatarului odată cu mărfurile; a patra parte — chitanța de confirmare a primirii mărfurilor — semnată de șoferul autovehiculului este primită de către predătorul mărfurilor.

Pentru mărfurile care se încarcă în vehicule diferite sau formează locuri distincte, atât expeditorul cît și transportatorul au dreptul să ceară întocmirea de scrisori de trăsură pentru fiecare vehicul folosit, pentru fiecare fel de marfă ori lot de marfă.

Scrisoarea de trăsură face dovada, pînă la proba contrarie, în ceea ce privește încheierea contractului în condițiile înscrise în el și primirea mărfurilor de către transportator; momentul în care documentul de transport dobindește forță probantă este acela în care angajatul transportatorului (șoferul autovehiculului) însărcinat să primească mărfurile semnează chitanța de confirmare a primirii mărfurilor, care se reține de predător.

Dacă transportatorul, în momentul primirii mărfurilor, nu face nici o mențiune în scrisoarea de trăsură, cu privire la starea acestora, se prezumă că mărfurile și ambalajul au fost în stare bună în momentul primirii lor de către transportator și că numărul de colete, marcajele și numerele lor au fost confirmate cu mențiunile din scrisoarea de trăsură.

Contractul de transport va putea fi modificat pe baza dispoziției scrise a expeditorului, care are dreptul să ceară: oprirea transportului, schimbarea locului prevăzut pentru eliberarea mărfurilor, eliberarea mărfurilor unui alt destinatar decît cel indicat în scrisoarea de trăsură. În vederea exercitării acestui drept, expeditorul trebuie să prezinte transportatorului primul exemplar al scrisorii de trăsură pe care să înscrie noile instrucțiuni date prin contraordinul său. Expeditorul are obligația să plătească transportatorului cheltuielile făcute, precum și pagubele rezultate din exercitarea dreptului său.

După sosirea mărfurilor la locul convenit pentru eliberarea lor, destinatarul este în drept să ceară transportatorului remiterea celui de-al doilea exemplar al scrisorii de trăsură și eliberarea mărfurilor; am arătat că el este dator înșă să semneze și ștampileze unicatul scrisorii de trăsură și să-l înmîneze șoferului autovehiculului pentru a fi remis expeditorului.

Destinatarul are obligația să plătească creanțele care rezultă din scrisoarea de trăsură, iar în cazul în care le contestă trebuie să depună o cauțiune pentru a i se putea elibera mărfurile.

Destinatarul mărfurilor, după ajungerea lor la destinație, are dreptul să dea ordine cu privire la destinația mărfurilor, putînd dispune eliberarea lor altei persoane (această persoană nu poate însă desemna la rîndul ei alți destinațari). Exercițiul dreptului la dispoziție al destinatarului este însă supus aceluiași condiții ca și dreptul de dispoziție pe care-l are expeditorul.

scrisoarea de transport aerian

Activitatea în domeniul navigației civile aeriene internaționale este reglementată prin Convenția de la Varșovia din 1929, în vigoare și în prezent, care stabilește reguli uniforme privind drepturile și răspunderile întreprinderilor de transporturi aeriene și ale expeditorilor de mărfuri, constituînd sub acest aspect un adevărat cod de reglementări privind contractul de transport aerian internațional. Convenția de la Varșovia a suferit unele modificări în 1955, prin protocolul de la Haga, semnat și ratificat de peste 30 de state. Acest protocol a fost ratificat și de țara noastră, prin Decretul nr. 353 din 1958. Convenția și protocolul sînt considerate ca un instrument unic de reglementare a transporturilor aeriene internaționale, fiind denumite Convenția de la Varșovia modificată la Haga în 1955.

În sistemul Convenției de la Varșovia, transporturile aeriene internaționale de mărfuri se desfășoară pe baza contractului de transport aerian, sub forma scrisorii de transport aerian internațional (Air Waybill sau Air Consignment Note). Acest document face dovada, pînă la proba contrarie cu privire la încheierea contractului, primirea mărfii sau condițiile transportului.

Scrisoarea de transport aerian se întocmește de predător în trei exemplare originale și se remite întreprinderii de transport aerian odată cu mărfurile: primul exemplar poartă mențiunea „pentru transportatorul emitent” (for issuing carrier), al doilea exemplar poartă mențiunea „pentru destinatar”, (for consignee), iar al treilea exemplar poartă mențiunea „pentru încărcător” (for shipper), care este semnat de întreprinderea de transport și restituit predătorului mărfurilor. În afara exemplarelor originale, scrisoarea de transport aerian mai trebuie să aibă și un număr de copii dintre care: un exemplar numit „recipisa de primire” (delivery receipt), un exemplar „pentru formalități vamale la destinație” (inbound clearance) și un număr de alte copii necesare pentru întreprinderea de transport aerian, pentru agenții săi (copy for carrier și copy for sales agent). Scrisoarea de transport trebuie să fie semnată mai înainte de imbarcarea mărfurilor pe bordul aeronavei.

Predătorul are dreptul să dispună asupra mărfurilor pînă la ajungerea lor la punctul de destinație. Astfel, el poate: să rețină mărfurile pe aeroportul de plecare sau cel de sosire; să oprească mărfurile pe timpul transportului cu prilejul unei sterilizări; să dispună eliberarea mărfurilor în parcurs sau la destinație, unei alte persoane decît destinatarului indicat în scrisoarea de transport; să dispună întoarcerea mărfurilor pe aeroportul de plecare.

● **KEREKES IOSIF** — Sinnicolaul Mare, județul Timiș, relatează că o unitate beneficiară a solicitat furnizoarei schimbarea stației C.F. de destinație, alta decât aceea prevăzută în contractul economic încheiat între părți. Solicitarea s-a făcut înainte ca furnizoarea să fi întocmit planul operativ de transport pe luna respectivă. Cititorul întreabă dacă solicitarea beneficiarei produce efecte, adică dacă această unitate poate pretinde furnizorului să suporte taxele de locație pentru nedescărcarea vagonului în termen legal. Întrucît orice modificare a clauzelor contractului economic nu poate avea loc decât prin acordul ambelor părți contractante și o schimbare a stației de destinație reprezintă o atare modificare, solicitarea beneficiarei nu are nici o eficiență pe plan juridic, furnizorul nu poate fi ținut la daune, deoarece a respectat contractul astfel cum a fost încheiat.

● **GRADOC ANETA** — contabil șef C.A.P. Malovău, județul Mhedinți. Relatînd modul în care s-a aplicat o amendă contravențională își exprimă nedumerirea că organul competent a soluționa contestația introdusă în termen nu a rezolvat-o. Solicită lămuriri privind angajarea răspunderii contravenționale. Potrivit prevederilor legale în vigoare, răspunderea materială, cea disciplinară și răspunderea contravențională sînt angrenate cînd fapta ilicită a fost săvîrșită în legătură cu atribuțiile de serviciu ale celui în cauză. Din relatarea dv. rezultă că fapta sancționată nu intră în sfera de atribuții ale unui contabil șef. Atribuțiile și răspunderile conducătorului compartimentului financiar-contabil (contabilul șef) sînt prevăzute în H.C.M. nr. 1885/1970. Or, fapta pentru care ați fost sancționată nu este prevăzută în acest act normativ ca făcînd parte din sfera dv. de atribuții.

● **VALVOIU ANDREI** — Moreni, județul Dimbovița solicită unele lămuriri privind prescripția dreptului la acțiune. Prescripția de 6 luni la care vă referiți dv. operează numai în cazul cînd pîrita este o unitate de transport, nu și în situația cînd aceasta are pretenții împotriva altei unități socialiste.

● **ZAMFIR PROFIRA** — profesoară — Liceul industrial nr. 1 Tulcea. În conformitate cu prevederile H.C.M. nr. 822/1959 unitățile nu decontează costul patului de dormit la trenurile de noapte decât dacă există aprobarea prealabilă a conducătorului unității de a utiliza acest mijloc de transport. Îndemnizația este de 18 lei pe zi, în cazul cînd retribuția tarifară de încadrare este de pînă la 2 700 lei lunar

● **TRUSTUL DE CONSTRUCȚII MARAMURES** întreabă dacă sînt susceptibile de modificări prin acte adiționale contractele economice de aprovizionare și cele de antrepriză.

Răspunsul este afirmativ cu condiția ca elementele noi ce sînt cuprinse în actele adiționale să fie în concordanță cu actele de planificare și să nu fie potrivnice prevederilor legale.

În cazul cînd unitățile interesate nu cad de acord cu privire la adaptarea sau modificarea contractelor se va proceda în baza art. 32 din Legea nr. 71/1969 (modificată și completată prin Legea nr. 3/1979) la soluționarea neînțelegerilor precontractuale conform art. 25 și 26 din aceeași lege.

● **DINCĂ MIRCEA** — Calafat întreabă dacă pentru prestațiile ce urmează a le efectua o unitate furnizoare la sediul beneficiarului în legătură cu probele și încercările unor utilaje, este sau nu necesară încheierea unui contract distinct de contractul inițial de furnizare a respectivelor utilaje. Dacă în contractul inițial nu sînt prevăzute printre obligațiile furnizorului, și aceea de a efec-

tua probele și încercările necesare — ceea ce este greu de crezut — se va putea încheia, fie un contract nou, fie un act adițional. Veți proceda în conformitate cu dispozițiile Decretului Consiliului de Stat nr. 398/1973 pe care le cunoașteți.

● **GRIGORE ANDERCA** — Satu Mare, întreabă dacă tariful stabilit prin Decretul Consiliului de Stat nr. 283/1979 pentru energia electrică, se aplică și la căminele de nefamiliști; în caz afirmativ, susține corespondentul nostru, prevederile H.C.M. nr. 1028/1974 ar rămîne fără aplicare.

Răspunsul este negativ. Întrucît H.C.M. nr. 1028/1974 nu a fost abrogat nici expres nici implicit și deoarece nici o majorare de tarif nu se poate face decât în mod expres, printr-un act normativ, tariful stabilit prin această hotărîre se va aplica în continuare. Pierderile pe care le suportă unitatea dv., nu legitimează majorarea eventuală, a tarifului. Nu sînteți singura unitate în această situație. Vă sugerăm să sesizați forul dv. tutelar, arătînd cele ce ne-ați semnalat, cu rugămîntea de a interveni la Ministerul Finanțelor și Ministerul Muncii în vederea actualizării prevederilor H.C.M. nr. 1028/1974. Pînă atunci, vă invederăm că tinerii cazați în cămine de nefamiliști nu au drept la compensarea majorării tarifelor stabilită în baza art. 14 din Decretul nr. 283/1979, aceasta în baza dispoziției expresă cuprinsă în pct. 9 anexa nr. 3 la Decretul nr. 153/1980.

● **INTREPRINDEREA MECANICĂ REȘITA** — Opinia exprimată de dv. este conformă prevederilor Legii nr. 7/1977. Arbitrajul va soluționa cauza potrivit prevederilor acestui act normativ. Problema a fost analizată pe larg în lucrarea „Calitatea — reglementări interne și internaționale”, editată de „Revista economică” în anul 1979, p. 343 și urm.

● **POPESCU A. ION** — Rîmnicu-Vilcea. În afară de cazurile cînd un act normativ prevede expres că se aplică retroactiv, în toate cazurile legile dispun pentru viitor. Decretul Consiliului de Stat nr. 467/1979 publicat în Buletinul Oficial nr. 3 din 4 ianuarie 1980, nu conține nici o dispoziție care să îngăduie aplicarea sa retroactivă.

● **INTREPRINDEREA DE MORĂRIT ȘI PANIFICAȚIE VILCEA**. Sesizarea dv. este corectă. Codul muncii prin art. 105 a modificat implicit prevederea cuprinsă în art. 27 din Legea nr. 22/1969. Acest punct de vedere a fost arătat în lucrările editate de revista noastră încă din anul 1974 și anume „Cartea întreprinderii” vol. IV editată în 1974, „Raporturi de muncă” vol. III editat în 1979.

● **ASOCIAȚIA LOCATARILOR BLOC 4** — Str. Valea Călugărească nr. 10 București, sector 6, relatează că o serie de proprietari, deși au antenă colectivă, au instalat pe terasă antene TV individuale, degradînd acoperișul, producînd fisuri în beton, favorizînd infiltrarea apei și întreabă dacă procedeul celor în cauză este legal, iar în caz contrar, cum pot fi opriți. Orice stricăciune trebuie reparată de cel ce a cauzat-o, paguba urmînd a fi suportată de autorul acesteia. În cazul în care degradările nu vor fi înlăturate, iar pagubele acoperite de beneficiarii acestor antene individuale, asociația poate formula acțiune la judecătorie, solicitînd îndepărtarea acestora și recuperarea pagubelor.

● **FLORESCU VICTOR** — administrator asociație locatari Medias, str. Tomis nr. 1, întreabă ce act normativ reglementează cazurile în care un locatar este scutit de a contribui la cheltuielile comune. În lucrarea „Administrarea imobilelor” este pe larg analizată această chestiune la pag. 96 și urm. De asemenea, este reprodusă Hotărîrea nr. 2/1973 a C.P.C.P. prin care se aprobă „Normele cu privire la repartizarea pe locatarii principali și proprietari, a cheltuielilor comune” (pag. 188 și urm.).

C. J.